

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi maistraattien eräistä henkilörekistereistä sekä laeiksi avioliittolain, rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain, lahjanlupauslain ja holhustoimesta annetun lain 64 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki maistraattien eräistä henkilörekistereistä. Lakiin sisältyisivät säännökset avioehtoasioiden ja lahjoitusasioiden rekistereistä.

Uuden lain säätämistarve liittyy osittain 1 päivänä maaliskuuta 2003 voimaan tulleisiin lainmuutoksiin, joilla käräjäoikeuksilta siirrettiin maistraateille muun muassa avioehtosopimusten ja läheisten välisiä lahjoituksia koskevien ilmoitusten rekisteröintitehtävät. Maistraattien rekisteröimät sopimukset ja ilmoitukset talletetaan nykyisin Oikeusrekisterikeskuksen pitämiin rekistereihin. Esityksessä ehdotetaan, että vastuu rekisterien pidosta ja teknisestä toimivuudesta siirrettäisiin oikeusministeriön hallinnonalalta sisäasiainministeriön hallinnonalalle. Rekisterinpitäjinä toimisivat Oikeusrekisterikeskuksen sijasta maistraatit. Valtioneuvoston asetuksella erikseen määrättävä viranomainen vastaisi rekisterien teknisestä toimivuudesta.

Rekistereitä ja rekisteröintimenettelyä koskevat säännökset koottaisiin avioliittolain ja lahjanlupauslaista nyt ehdotettavaan uuteen lakiin maistraattien eräistä henkilörekis-

tereistä. Rekisteröinnin perusteista ja oikeusvaikutuksista säädettäisiin sen sijaan jatkosakin avioliittolaissa, lahjanlupauslaissa, takaisinsaannista konkurssipesään annetussa laissa sekä ulosottolaissa. Uudessa laissa otettaisiin huomioon perustuslaissa ja henkilötietolaissa asetetut vaatimukset henkilötietojen käsittelystä.

Avioliittolakia ja rekisteröidystä parisuhteesta annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että ne mahdollistaisivat siviilivihkimisen ja parisuhteen rekisteröinnin toimittamisen virka-ajan tai virkapaikan ulkopuolella maksullisena palveluna. Toimitus virka-aikana ja virkapaikalla säilyisi edelleen maksuttomana ja viranomaisen virkavelvollisuuteen kuuluvana tehtävänä.

Holhustoimesta annettuun lakiin ehdotetaan otettavaksi säännös tietojen luovuttamisesta holhousasioiden rekisteristä teknisen käyttöyhteyden avulla.

Lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan noin kolmen kuukauden kuluttua niiden hyväksymisestä ja vahvistamisesta.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYSLUETTELO	2
YLEISPERUSTELUT.....	4
1. Johdanto.....	4
2. Nykytila.....	4
2.1. Avioehtoasioiden rekisteri.....	4
2.1.1. Lainsäädäntö ja käytäntö.....	4
Yleistä	4
Rekisterin käyttötarkoitus	5
Tietojen julkisuus ja luovuttaminen	6
Osituskirjan kuuluttaminen.....	6
Avioehtosopimuksen rekisteröinnin edellytykset	7
2.1.2. Nykytilan arviointi.....	7
Avioehtoasioiden rekisterinpitäjää koskevat säännökset.....	7
Avioehtoasioiden rekisterin säännöstaso	7
Tietojen julkisuus ja luovuttaminen	7
Osituskirjan kuuluttaminen.....	8
Avioehtosopimuksen rekisteröinnin edellytykset	8
2.2. Lahjoitusasioiden rekisteri.....	8
2.2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö.....	8
Yleistä	8
Rekisterin käyttötarkoitus	9
Rekisteriin talletettavat tiedot.....	9
Tietojen julkisuus ja luovuttaminen	9
Tietojen kuuluttaminen	9
2.2.2. Nykytilan arviointi.....	10
2.3. Siviilivihkiminen ja parisuhteen rekisteröinti.....	10
2.3.1. Lainsäädäntö ja käytäntö.....	10
2.3.2. Pohjoismaiden lainsäädäntö	11
Ruotsi	11
Norja	11
Tanska	11
2.3.3. Nykytilan arviointi.....	11
2.4. Laki holhustoimesta.....	12
2.4.1. Lainsäädäntö ja käytäntö.....	12
2.4.2. Nykytilan arviointi.....	12
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset	12
3.1. Laki maistraattien eräistä henkilörekistereistä	12
3.2. Avioehtosopimuksen rekisteröinnin edellytykset	13
3.3. Siviilivihkiminen ja parisuhteen rekisteröinti.....	13
3.4. Laki holhustoimesta.....	13
4. Esityksen vaikutukset	14

4.1.	Henkilöstövaikutukset	14
4.2.	Taloudelliset vaikutukset	14
4.3.	Vaikutukset eri kansalaisryhmien asemaan.....	15
4.4.	Aluekehitysvaikutukset	15
5.	Asian valmistelu.....	15
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT		16
1.	Lakiehdotusten perustelut.....	16
1.1.	Laki maistraattien eräistä henkilörekistereistä	16
1.2.	Avioliittolaki	21
1.3.	Laki parisuhteen rekisteröinnistä.....	22
1.4.	Lahjanlupauslaki	22
1.5.	Laki holhustoimesta.....	22
2.	Tarkemmat säännökset ja määräykset.....	22
3.	Voimaantulo.....	22
4.	Säätämisyjärjestys	23
LAKIEHDOTUKSET		24
	maistraattien eräistä henkilörekistereistä	24
	avioliittolain muuttamisesta	27
	rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain muuttamisesta.....	29
	lahjanlupauslain muuttamisesta.....	30
	holhustoimesta annetun lain 64 §:n muuttamisesta.....	31
LIITE		32
RINNAKKAISTEKSTIT		32
	avioliittolain muuttamisesta	32
	lahjanlupauslain muuttamisesta.....	35
	holhustoimesta annetun lain 64 §:n muuttamisesta.....	37
ASETUSLUONNOKSET		38
	maistraattien eräistä henkilörekistereistä	38
	avioliittoasetuksen muuttamisesta.....	38
	parisuhteen rekisteröinnistä annetun asetuksen 6 §:n muuttamisesta	39

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Tuomioistuinlaitoksen yleisten kehittämislinjausten mukaisesti käräjäoikeuksilta siirrettiin eräitä tehtäviä maistraateille maaliskuun 1 päivästä 2003 lukien. Näitä tehtäviä olivat muun muassa avioehtosopimusten, avio-oikeuden poistamisvaatimusten, läheisten välisten lahjailmoitusten, osituskirjojen ja aviovarallisuussuhteeseen sovellettavaa lakia koskevien sopimusten rekisteröinnit. Muutoksella tavoiteltiin tarkoituksenmukaisempaa työnjakoa oikeushallinnon ja rekisterihallinnon välillä oikeusturva ja asiakaslähtöisyys huomioon ottaen. Rekisterinpitoa koskevia säännöksiä ei tässä yhteydessä muutettu.

Tässä esityksessä ehdotetaan, että avioehtoasioiden ja lahjoitusasioiden rekistereistä avioliittolaissa (234/1929) ja lahjanlupauslaissa (625/1947) olevat säännökset koottaisiin uuteen, eräitä maistraattien henkilörekistereitä koskevaan lakiin, jäljempänä rekisterilaki. Erillisen rekisterilain säätämällä erotettaisiin rekistereitä ja rekisteröintimenettelyä koskevat säännökset varsinaisista materiaalisioikeudellisista säännöksistä. Rekisterilakiin olisi myöhemmin mahdollista lisätä myös muita maistraattien henkilörekistereitä kuten testamenttirekisteriä koskevia säännöksiä.

Esityksessä ehdotetaan, että vastuu rekisterien pidosta ja teknisestä toimivuudesta siirrettäisiin oikeusministeriön hallinnonalalta sisäasiainministeriön hallinnonalalle. Avioehtoasioiden ja lahjoitusasiain rekisterien pitäjänä toimisivat Oikeusrekisterikeskuksen sijasta maistraatit yhdessä. Maistraatit vastaavat jo nyt voimassaolevien säännösten mukaan rekistereiden tietosisällöstä. Vastuu rekistereistä teknisinä järjestelminä siirrettäisiin Oikeusrekisterikeskukselta viranomaiselle, josta säädettäisiin nyt esitettävän rekisterilain nojalla annettavalla valtioneuvoston asetuksella. Henkilötietoja koskevat perustuslain säännökset edellyttävät lisäksi täsmennyksiä nykyisiin säännöksiin, mikä esityksessä on otettu huomioon.

Esitykseen sisältyy myös ehdotus avioliittolain ja rekisteröidystä parisuhteesta annetun

lain (950/2001) muuttamisesta siten, että siviilivihkimisestä ja parisuhteen rekisteröinnistä voitaisiin periä suoritmaksu silloin, kun se toimitetaan valtion virastoissa noudatettavan virka-ajan tai virkapaikan ulkopuolella. Muutoksen tavoitteena olisi luoda mahdollisuudet siihen, että vihkimispalvelua olisi saatavilla nykyistä joustavammin. Ehdotuksen mukaan asiakkailta perittäisiin toimituksesta maksu ja kustannusten korvaus, mistä tulee säätää lailla. Vihkijälle ja parisuhteen rekisteröijälle maksettaisiin vastaavasti palkkio ja kulukorvaus, minkä toteuttaminen ei edellyttäisi lainsäädännöllisiä muutoksia.

Holhousloimesta annetun lain (442/1999) säännöksiä ehdotetaan muutettavaksi siten, että holhousasioiden rekisterinpidosta yhdessä maistraattien kanssa vastaava Väestörekisterikeskus voisi päättää tietojen luovuttamisesta teknisen käyttöyhteyden avulla.

Tämä esitys perustuu oikeusministeriön 13 päivänä helmikuuta asettaman Oikeusrekisterikeskuksen ja Väestörekisterikeskuksen työnjakoa rekisterien ylläpidossa selvittelevän työryhmän mietintöön Maistraattien eräät henkilörekisterit ja siviilivihkimispalvelujen kehittäminen (Työryhmämietintö 2003:10).

Työryhmä ehdotti lisäksi, että maistraattien eräistä henkilörekistereistä annettavaan lakiin sisällytettäisiin uutena rekisterinä testamenttirekisteriä koskevat säännökset. Mietinnöstä annetuissa lausunnoissa kannatettiin periaatteessa rekisterin perustamista, mutta sen toteuttamistavasta ja ajankohdasta esitettiin eriäviä näkemyksiä. Tästä syystä asian valmistelua on tarkoitus jatkaa perintökaaren kokonaisuudistuksen yhteydessä.

2. Nykytila

2.1. Avioehtoasioiden rekisteri

2.1.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Yleistä

Avioehtoasioiden rekisteriin talletetaan tietoja avioliittolain 35 §:n mukaisista ilmoituk-

sista avio-oikeuden poistamisesta, 43 §:n mukaisesti rekisteröidyistä avioehtosopimuksista, 104 §:n mukaan rekisteröidyistä osituskirjoista sekä 135 §:n 2 ja 3 momenttien nojalla rekisteröidyistä avioehtosopimuksista ja ilmoituksista puolisoiden aviovarallisuussuhteeseen sovellettavasta laista. Näiden sopimusten ja ilmoitusten rekisteröinnistä vastaavat maistraatit, joiden on avioliittolain 105 §:n mukaan lähetettävä ilmoitus avioliittolain nojalla rekisteröimistään asiakirjoista Oikeusrekisterikeskukselle, joka tallettaa tiedot avioliittolain 105 a §:n mukaisesti avioehtoasioiden rekisteriin.

Automaattisen tietojenkäsittelyn avulla pidettävä avioehtoasioiden rekisteri on perustettu vuonna 1979. Ennen avioehtoasioiden rekisterin perustamista avioehtosopimukset ja muut tässä tarkoitettut sopimukset ja ilmoitukset otettiin tuomioistuimen pöytäkirjaan, ja oikeusministeriön velvollisuutena oli laatia näistä ilmoituksista vuotuinen luettelo virallisessa lehdessä kuulutettavaksi. Atk-pohjainen avioehtoasioiden rekisteri syntyi, kun tietoja viralliseen lehteen alettiin toimittaa tietoliikenneyhteyksin. Tämä edellytti kuulutettavien tietojen tallettamista atk-järjestelmään. Avioehtoasioiden rekisteristä on säädetty ensi kerran 1 päivänä tammikuuta 1988 voimaan tullessa avioliittoasetuksessa (820/1987), jolloin asetukseen otettiin säännökset avioehtoasioiden rekisterinpitäjästä sekä rekisteriin talletettavista tiedoista ja tietojen luovuttamisesta.

Avioehtoasioiden rekisterin yleisestä toimivuudesta ja rekisteritietojen yhtenäisyydestä vastaa tällä hetkellä Oikeusrekisterikeskus, joka ostaa rekistereiden ylläpito- ja käyttöpalvelut ulkopuoliselta palveluntoimittajalta. Tiedot rekistereihin siirtyvät konekielellisinä maistraattien asiantuntijajärjestelmästä. Käytännössä rekisteröinti tapahtuu nykyisin siten, että maistraatit tallettavat tiedot sille jätetyistä sopimuksista ja ilmoituksista diaarijärjestelmäänsä, josta tiedot välittyvät sähköisesti päivittäin tapahtuvina eräajoina Oikeusrekisterikeskuksen pitämään rekisteriin.

Maistraatit rekisteröivät avioehtoasioiden rekisteriin vuodessa arviolta noin 7 000 avioliittolaissa tarkoitettua ilmoitusta ja sopimusta. Vuonna 2003 rekisteröintejä oli yhteensä

7 271 kappaletta. Rekisteröitävistä asioista valtaosa on avioehtosopimuksia.

Rekisterin käyttötarkoitus

Sopimusten ja ilmoitusten pöytäkirjaan ottamisen ja kuuluttamisen alkuperäisenä tavoitteena oli tietojen julkistaminen. Tällä hetkellä avioehtoasioiden rekisterin käyttötarkoitus on kuvattu avioliittolain 105 a §:n 1 momentissa, jonka mukaan rekisteriä pidetään tietojen saattamiseksi julkisiksi. Rekisteristä voidaan saada tieto esimerkiksi avioehtosopimuksen olemassaolosta. Lain nimenomaisen säännöksen mukaan jokaisella on oikeus saada todistus rekisterissä olevista tiedoista.

Tiedon merkitsemisellä avioehtoasioiden rekisteriin on myös oikeutta luovia vaikutuksia. Avioliittolain 44 §:n 1 momentin mukaan avioehtosopimus tulee voimaan, kun se on rekisteröity. Rekisteröinti on siis ehdoton edellytys pätevän avioehtosopimuksen syntymiselle. Lisäksi rekisteröintimenettely varmistaa sen, että avioehtosopimusta ei voida yksipuolisesti peruuttaa. Avio-oikeuden poistamista koskevan ilmoituksen jättäminen rekisteröitäväksi vuoden kuluessa konkurssin alkamisesta puolestaan poistaa avioliittolain 35 §:n mukaan kummankin aviopuolison avio-oikeuden. Osituskirjan rekisteröimisen tarkoituksena on suojata sopijapuolta toisen sopijapuolen velkojia vastaan konkurssi- tai ulosmittaustapauksissa. Osituskirjan jättämisestä rekisteröitäväksi alkaa kulua takaisin-saannista konkurssipesään annetun lain (758/1991) 9 §:ssä tai ulosottolain (37/1895) 3 luvun 87 §:ssä tarkoitettu määräaika, jonka kuluttua ositusta ei voida enää peräyttää pakotäytäntöönpanossa.

Avioliiton varallisuussuhteisiin sovellettavaa lakia koskeva kirjallinen sopimus samoin kuin avioehtosopimus, jonka puolisoit ovat tehneet ennen kuin heille molemmille muodostui Suomessa asuin- tai kotipaikka, ovat sopijapuolten kesken päteviä ilman rekisteröintiäkin. Rekisteröinnin tarkoituksena on avioliittolain 135 §:ssä säädettyin tavoin suojata puolisoa toisen puolison velkojia vastaan. Sopimus, joka vaikuttaa velkojan mahdollisuuksiin saada suoritus saatavalleen, on velkojiin nähden tehoton, jollei sopimusta ole

rekisteröinnin kautta julkistettu.

Tietojen julkisuus ja luovuttaminen

Avioliittolain 105 a §:n 1 momentin mukaan Oikeusrekisterikeskus on velvollinen antamaan rekisteristä otteen kaikille, jotka pyytävät tietoja. Lain 105 §:n 2 momentin mukaan Oikeusrekisterikeskus voi luovuttaa tietoja avioehtoasioiden rekistereistä myös teknisen käyttöyhteyden avulla. Lupa voidaan myöntää valtion tai kunnan viranomaiselle, yhteisölle tai elinkeinonharjoittajalle, joka toiminnassaan jatkuvasti tarvitsee tietoja hyväksyttävää tarkoitusta varten. Oikeusrekisterikeskus on tehnyt tietojenluovutus-sopimuksia muun muassa pankkien ja asianajotoimistojen kanssa. Oikeusrekisterikeskus on myöntänyt ulkopuolelle myönnettyjä käyttäjätunnuksia oli lokakuussa 2003 noin 300.

Avioehtoasioiden rekisteristä ei käy ilmi avioehtosopimuksen tai osituskirjan varsinainen sisältö. Rekisterin tiedoista voidaan todeta avioehtosopimuksesta vain se, kuka luopuu avio-oikeudesta ja onko luopuminen kokonaan poissulkeva vai osittainen. Lisäksi rekisteristä käy ilmi avioehtosopimuksen muutostapauksissa, onko kyse avio-oikeuden palauttamisesta kokonaan vai osittain. Kun avio-oikeudesta on kokonaan luovuttu, avioehtosopimuksen sisältö selviää siis suoraan rekisteristä, mutta muissa tapauksissa sopimuksen yksityiskohtainen sisältö voidaan saada selville vain avioehtosopimuksesta. Avioehtosopimuksen tiedot ovat asianosaisen käytettävissä, jos ainakin toisella osapuolella on asiakirja tallella. Jos alkuperäinen asiakirja on kuitenkin kadonnut tai sitä ei muutoin saada asianosaiselta käyttöön, asiakkaan on käännettävä sopimuksen rekisteröineen maistraatin tai käräjäoikeuden puoleen, joka vastaa tiedon luovuttamisesta.

Avioliittolaissa ei ole säännöksiä tietojen luovuttamisesta rekisteröintiin liittyvistä asiakirjoista.

Osituskirjan kuuluttaminen

Avioliittolain muuttamisen yhteydessä lailla 929/2002 osituskirjan kuuluttamista kos-

keva säännös siirrettiin avioliittolain 105 §:stä avioliittoasetuksen 14 §:ään (147/2003), jonka mukaan Oikeusrekisterikeskuksen on viivytyksettä huolehdittava, että osituskirjaa koskeva kuulutus julkaistaan virallisessa lehdessä. Oikeusrekisterikeskus julkaisee kuulutuksia neljännesvuosittain. Osituskirjoista julkaistaan kuulutuksessa puolisoiden nimet ja kotikunnat. Lisäksi kuulutuksesta käy ilmi osituskirjan laatimispäivä, rekisteröintipäivä sekä osituskirjan rekisteröineen maistraatin nimi.

Avioliittolain tarkoittamia sopimuksia ja ilmoituksia koskevat kuulutusmenettelyt uudistettiin 1 päivänä heinäkuuta 1994 voimaan tulleella lailla (391/1994, HE 290/1993 vp). Tässä yhteydessä avioliittolaista poistettiin kuuluttaminen avioehtosopimuksia ja avio-oikeuden poistamisilmoituksia koskevin osin sekä avioliittolain voimaanpanosta annetun lain (235/1929) tarkoittaman pesäerotuomion ja eräistä kansainvälisluontoisista perheoikeudellisista suhteista annetun lain (379/1929) 16 §:n tarkoittamien ilmoitusten osalta.

Lakia koskevassa hallituksen esityksessä kuuluttamista pidettiin mainittujen asiaryhmien osalta tarpeettomana, koska velkojat saavat oikeuksiensa valvomiseksi tarvitsemansa tiedot avioehtoasioiden rekisteristä kirjallisesti, puhelimitse tai teknisen käyttöyhteyden välityksellä. Vaikka kuuluttamista virallisessa lehdessä pidettiin erityisesti yksityiselle kansalaiselle jonkin verran helpompana kuin rekisterin tietojen seuranta, kuuluttamisesta luopumista puolsivat taloudelliset syyt. Kaksinkertaisen järjestelmän ylläpitämistä ei pidetty tämän vuoksi enää aiheellisena. Sen sijaan osituskirjan kuuluttamistarvetta perusteltiin sillä, että osituskirjoja rekisteröitiin erittäin vähän suhteessa siihen, kuinka paljon avioliittoja purkautuu vuosittain avioeron tai puolison kuoleman johdosta. Hallituksen esityksessä todettiin, että vuonna 1991 osituskirjoja rekisteröitiin 142 kappaletta. Rekisteröitävien osituskirjojen määrän arvioitiin viittaavan siihen, että ositukseen liittyvä lahjoitus nimenomaan halutaan turvata takaisinsaannilta. Tämän vuoksi osituskirjojen kuuluttamista koskevat säännökset jätettiin voimaan.

Avioehtosopimuksen rekisteröinnin edellytykset

Avioliittolain 43 §:n 2 momentin mukaan maistraatin on rekisteröitävä sille jätetty avioehtosopimus, jollei lain 44 §:n 2 momentista muuta johdu. Viime mainitun lainkohdan mukaan avioehtosopimus ei tule voimaan, jos sopimus on jätetty maistraatille avioliiton purkauduttua tai jos avioeroa koskeva asia on vireillä.

2.1.2. *Nykytilan arviointi*

Avioehtoasioiden rekisterinpitäjää koskevat säännökset

Avioehtoasioiden rekisterinpitöä koskevaa säännöstöä ei voida pitää enää johdonmukaisena kokonaisuutena. Esimerkiksi rekisterinpitäjää koskevissa säännöksissä on tulkinanvaraista se, mikä viranomaisen on varsinaisen rekisterinpitäjä ja miten henkilötietolaissa (523/1999) ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999), jäljempänä julkisuuslaki, rekisterinpitäjälle säädetyt tehtävät ja vastuut jakautuvat maistraattien ja Oikeusrekisterikeskuksen kesken. Avioliittolain 43 §:n 2 momentin mukaan maistraatin on rekisteröitävä sille jätetty avioehtosopimus ja 105 §:n mukaan maistraatin on lähetettävä Oikeusrekisterikeskukselle ilmoitus rekisteröimästään asiakirjasta. Toisaalta lain 105 a §:ssä säädetään, että oikeusrekisterikeskus pitää avioehtoasioiden rekisteriä. Vaikka henkilötietolain 3 §:n 4 kohdan mukaan rekisterinpitäjiä voi olla useitakin, on tarpeen, että ainakin kun kyse on lakiin perustuvasta viranomaisen henkilörekisteristä, rekisterinpitäjistä ja niiden tehtävistä on säädetty tarkasti.

Ongelmallisena on pidettävä myös sitä, että nykyisen lain mukaan rekisterinpitäjänä toimii Oikeusrekisterikeskus, joka ei kuitenkaan vastaa ilmoitusten ja sopimusten vastaanottamisesta ja rekisteröintiä koskevasta asiaratkaisusta.

Avioehtoasioiden rekisterin säännöstäso

Perustuslain 10 §:n mukaan jokaisen yksityiselämä on turvattu ja henkilötietojen suo-

jasta on säädettävä lailla. Perustuslakivaliokunnan näkemyksen mukaan henkilötietojen suoja koskevan perusoikeussäännöksen kannalta tärkeitä sääntelyn kohteita ovat ainakin rekisteröinnin tavoite, rekisteröitävien henkilötietojen sisältö, niiden sallitut käyttötarkoitukset, tietojen luovutettavuus ja tietojen säilytysaika henkilörekisterissä sekä rekisteröidyn oikeusturva samoin kuin näiden seikkojen sääntelemisen kattavuus ja yksityiskohtaisuus lain tasolla (PeVL 14/1998 vp). Avioehtoasioiden rekisteri on henkilötietolain tarkoittama henkilörekisteri. Tällä hetkellä avioehtoasioiden rekisteriin tallettavista henkilötiedoista säädetään avioliittoasetuksen 15 §:ssä, jonka mukaan rekisteriin talletetaan muun muassa puolisoiden nimet, henkilötunnukset ja kotipaikat sekä avioliiton tai rekisteröidyn parisuhteen solmimispäivä. Koska rekisteriin tallettavista henkilötiedoista säädetään asetuksella, nykytilannetta ei voida pitää perustuslain mukaisena.

Lisäksi avioehtoasioiden rekisterin käyttötarkoituksen sääntely ei enää vastaa nykyisin edellytettäviä vaatimuksia. Henkilötietolain 6 §:n mukaan henkilötietojen käsittelyn tulee olla asiallisesti perusteltua ja käsittelyn tarkoitus tulee määritellä siten, että siitä ilmenee, minkälaisen rekisterinpitäjän tehtävien hoitamiseksi henkilötietoja käsitellään. Avioehtoasioiden rekisterin käyttötarkoitus on vuosien aikana muuttunut. Rekisteri perustettiin tietojen välittämiseksi viralliseen lehteen, mutta myöhemmin rekisteri itsessään on muodostunut tietopalvelukanavaksi. Tietojen rekisteriin merkitsemisellä on lisäksi myös oikeudellisia vaikutuksia, minkä tulisi myös käydä ilmi laista.

Tietojen julkisuus ja luovuttaminen

Avioliittolain 105 a §:n 1 momentin mukaan avioehtoasioiden rekisterin tarkoitus on saattaa rekisterin tiedot julkisiksi ja jokaisella on oikeus saada todistus rekisterissä olevista tiedoista. Rajanvetoa rekisteritietojen ja rekisteröintiin liittyvien asiakirjojen julkisuuden ja yksityisyyden suojan välillä ei ole tehty perusoikeusuudistuksen, julkisuuslain ja henkilötietolain säätämisen jälkeen, vaan nykyisin voimassa olevat säännökset perustuvat vuonna 1988 voimaan tulleessa avioliittolais-

sa maksuttuihin periaatteisiin.

Rekisterissä olevat tiedot ovat luonteeltaan julkisia, eikä niiden luovuttamista ole pidettävä ongelmallisena. Sen sijaan rekisteröinnin kohteena olevat sopimukset ja muut asiakirjat voivat sisältää yksityiskohtaisia ja kattavia tietoja osapuolten taloudellisesta asemasta tai yksityiselämän piiriin kuuluvista seikoista, jotka julkisuuslain 24 §:ssä säädettyjen perusteiden mukaan olisivat salassa pidettäviä. Voimassaolevien säännösten mukaan näidenkin tietojen voidaan kuitenkin tulkita olevan julkisia ja jokaisen saatavilla, joten nykytilannetta ei voida pitää yksityisyyden suojan kannalta tyydyttävänä.

Osituskirjan kuuluttaminen

Kuuluttamisen tarkoituksena on osaltaan turvata velkojien etuja julkaisemalla osituskirjaa koskevat tiedot virallisessa lehdessä. Arvioitaessa osituskirjan kuuluttamisen tarpeellisuutta on otettava huomioon, takaavatko muut tietojenluovutusmuodot velkojille riittävän tiedonsaantioikeuden. Velkojan intressissä on saada rekisteröityjä osituksia koskevat tiedot mahdollisimman yksinkertaisin keinoin ja ajantasaisesti. Tietojärjestelmiin perustuva tiedonvälitys on kehittynyt voimakkaasti viime vuosina. Tällä hetkellä tietopalvelu on toteutettu teknisesti yksinkertaisin tavoin selaimen perustuvan käyttöliittymän kautta ja voimassaolevia kyselyoikeuksia on noin 300.

Voidaan arvioida, että osituksia koskevia tietoja seuraavat aktiivisimmin ne tahot, joiden toimintaan aviovarallisuussuhteisiin liittyvillä oikeustoimilla on merkitystä. Vaikka tiedot olisivatkin joillekin tiedon tarvitsijoille helpommin saavutettavissa virallisen lehden kautta, kuuluttamista voidaan nykyisin pitää epätarkoituksenmukaisen raskaana ja kalliina keinona ositusta koskevien tietojen julkistamiseen. Voidaan olettaa, että velkojien tiedonsaantioikeudet tulisivat riittävästi turvattu antamalla velkojille käyttöoikeuksia avioehtosasioiden rekisteriin. Lisäksi tietopalvelua voitaisiin jatkossakin antaa puhelimitse ja rekistereistä annettavien ottein. Osituskirjan kuuluttamisesta luopumisella ei olisi myöskään oikeudellisia vaikutuksia, sillä määräaika osituksen peräyttämiseksi alkaa kulua jo

siitä, kun osituskirja on jätetty rekisteröitäväksi maistraattiin.

Avioehtosopimuksen rekisteröinnin edellytykset

Avioehtosopimuksen rekisteröinnin edellytyksenä on, että puolisoiden avioliitto ei ole purkautunut eikä avioero ole vireillä. Avioliiton purkautumisesta maistraatti saa automaattisesti tiedon väestötietojärjestelmästä asiaa diaarijärjestelmäänsä kirjatessaan. Sen sijaan avioeroasian vireilläolosta vastaavaa tietoa ei ole saatavissa väestötietojärjestelmästä tai muustakaan rekisteristä. Hallituksen esityksessä (HE 79/2002, s. 12) on todettu, että ainakin epäillessään, että avioeroa koskeva asia on vireillä, maistraatin tulisi tarkistaa tuomioistuimelta, onko puolisoiden välinen avioero vireillä. Käytännössä tiedon tarkistaminen käräjäoikeudelta on kuitenkin tarpeetonta, sillä tapaukset, joissa avioehtosopimusta rekisteröidään avioeron ollessa vireillä, ovat hyvin epätodennäköisiä. Lisäksi maistraatin voi olla vaikea selvittää avioeron vireilläolotietoa erityisesti sellaisissa ulkomaalaisia liittyntöjä omaavissa tapauksissa, joissa avioero voidaan laittaa vireille ulkomailla. Nykyisin voimassa oleva sääntely asettaa maistraatille velvollisuuden selvittää seikkoja, joiden selvittämiseen ei ole käytännössä tarvetta eikä kaikilta osin edes mahdollisuutta.

2.2. Lahjoitusasioiden rekisteri

2.2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Yleistä

Maistraatit ottavat vastaan lahjanlupauslain 6 §:n mukaisesti ilmoituksia läheisten välillä tehdyistä irtaimen omaisuuden lahjoituksista. Samoin puolisoiden välisistä muutoin kuin avioehtosopimuksella tehdyistä irtaimen omaisuuden lahjoituksista voidaan avioliittolain 45 §:n mukaan tehdä ilmoitus maistraatille. Lahjanlupauslain 6 §:n 2 momentin mukaan maistraatti lähettää lahjoituksista tehdyt ilmoitukset Oikeusrekisterikeskukselle, joka tallettaa laissa mainitut tiedot lahjoitusasioiden rekisteriin. Läheisten välisiä lah-

joituksia koskevia ilmoituksia rekisteröidään lahjoitusasioiden rekisteriin vuosittain noin 100.

Lahjoitusasioiden rekisteri on perustettu vuonna 1992 samassa yhteydessä kun puolisojen väliset lahjoitukset tehtiin mahdolliseksi takaisinsaantia koskevan lainsäädäntöuudistuksen yhteydessä.

Käytännössä lahjalmoituksen rekisteröinti tapahtuu siten, että maistraatit tallettavat tiedot sille jätetyistä ilmoituksista diaarijärjestelmäänsä. Toistaiseksi maistraatit lähettävät rekisteriin merkittävät tiedot manuaalisesti Oikeusrekisterikeskukselle, joka tallettaa tiedot rekisteriin. Teknisesti rekisteri on samanlainen kuin avioehtoasioiden rekisteri.

Rekisterin käyttötarkoitus

Lahjoitusasioiden rekisterin pitämisen tarkoituksena on lahjanlupauslain 6 a §:n 1 momentin mukaan saattaa läheisten välisiä irtaimen omaisuuden lahjoituksia koskevat tiedot julkisiksi. Lahjoituksen rekisteröinnillä on myös oikeudellinen vaikutus, vaikka irtaimen omaisuuden lahjoitus ei sinällään ole määrämuotoinen oikeustoimi eikä rekisteröinti ole lahjoituksen pätevyuden edellytys. Lahjoituksen rekisteröimisen tarkoituksena on suojata lahjansaajaa lahjanantajan velkojia vastaan konkurssi- tai ulosmittaustapauksissa. Ilmoituksen tekemisestä maistraattiin alkaa kuluu takaisinsaannista konkurssipesään annetun lain 6 §:ssä ja ulosottolain 3 luvun 87 §:ssä tarkoitettu määräaika, jonka kuluttua lahjoitusta ei voida enää peräyttää lahjanantajan omaisuuteen kohdistuvassa pakko-täytäntöönpanossa. Lisäksi sellaisten omaisuuslajien osalta, joissa hallinnan siirto on vaikeasti osoitettavissa, rekisteröinti voi olla käytännössä ainoa menettely, jolla läheisten välinen lahjoitus katsotaan lahjanlupauslaissa tarkoitetulla tavalla täytetyksi.

Rekisteriin talletettavat tiedot

Lahjanlupauslain 6 §:n 2 momentin mukaan oikeusrekisterikeskus tallettaa lahjoitusasioiden rekisteriin pykälän 1 momentissa yksilöivät tiedot sekä tiedon ilmoituksen vastaanottamispäivästä ja maistraatista. Pykälän 1 momentin mukaan maistraatin ilmoit-

tuksesta on käytävä ilmi lahjanantaja ja lahjansaaja, lahjan kohde ja antamisajankohta. Rekisteriin tallettavista henkilötiedoista säädetään tarkemmin lahjoitusten rekisteröimisestä ja kuuluttamisesta annetun asetuksen (769/1991) 3 §:ssä, jonka mukaan rekisteriin talletetaan lahjanantajan ja lahjansaajan nimi ja henkilötunnus, lahjanantajan kotipaikka, lahjan kohde ja lahjan antamisen ajankohta, ilmoituksen tekoaika ja väestötietojärjestelmästä saatava tieto nimen muutoksista.

Tietojen julkisuus ja luovuttaminen

Koska lahjoitusasioiden rekisterin tiedot ovat lahjanlupauslain mukaan julkisia, jokaisella on oikeus saada tietoja rekisteristä ilmoittamatta tietojen käyttötarkoitusta. Oikeusrekisterikeskus luovuttaa tietoja rekisteristä annettavina otteina, josta käyvät ilmi kaikki rekisteriin merkityt tiedot.

Lisäksi Oikeusrekisterikeskuksella on oikeus lahjanlupauslain 6 a §:n 2 momentin nojalla luovuttaa tietoja teknisen käyttöyhteyden välityksellä vastaaville tahoille ja edellytyksin kuin avioehtoasioiden rekisterin osalta. Käyttäjätunnuksia oli lokakuussa 2003 yhteensä 291.

Tietojen kuuluttaminen

Rekisteritietojen julkisuutta täydentää se, että rekisteröidyistä lahjoituksista kuulutetaan lain 6 §:n 3 momentin nojalla virallisessa lehdessä. Kuuluttamisesta on laissa olevan valtuutuksen nojalla annettu tarkempia säännöksiä lahjoitusten rekisteröimisestä ja kuuluttamisesta annetun asetuksen 2 §:ssä, jonka mukaan Oikeusrekisterikeskuksen on julkaisettava lahjoitusta koskevia ilmoituksia koskeva kuulutus virallisessa lehdessä neljännesvuosittain. Kuulutuksesta on käytävä ilmi lahjanantajan nimi ja kotipaikka, lahjansaajan nimi, lahjan kohde sekä päivä, jona ilmoitus on tehty ja ilmoituksen vastaanottaneen maistraatin nimi.

Tuomioistuininilmoitusten kuuluttamisennettelyä koskevan uudistuksen yhteydessä (HE 290/1993 vp.) päädyttiin ratkaisuun, että avioliittolain 45 §:n tarkoittamia aviopuolisoiden välisiä lahjoituksia koskevat ilmoitukset kuulutetaan edelleen virallisessa leh-

dessä. Tätä valintaa perusteltiin sillä, että velkojien suojan kannalta on perusteltua, että puolisoiden väliset lahjoitukset julkistetaan samalla tavoin kuin muutkin läheisten väliset lahjoitukset. Jo aiemmin takaisinsaantimenetelyä koskevassa hallituksen esityksessä (HE 102/1990 vp.) aviopuolisoiden välisten lahjoitusten sallimista perusteltiin osaltaan sillä, että tieto lahjoituksesta julkaistaan kuuluttamalla virallisessa lehdessä. Kuuluttamisen tavoitteena oli, että sen avulla saadaan luotettava selvitys lahjan sisällöstä ja lahjoituksen ajankohdasta.

2.2.2. Nykytilan arviointi

Avioehtoasioiden rekisterin tavoin lahjoitusasioiden rekisterinpitäjää koskevat säännökset eivät enää vastaa henkilörekisteriltä edellytettäviä vaatimuksia. Kuten avioehtoasioiden rekisterin yhteydessä on todettu, ongelmallisena on pidettävä sitä, että lain mukaan rekisterinpitäjänä toimii Oikeusrekisterikeskus, joka ei kuitenkaan vastaa rekisteröintiä koskevasta asiaratkaisusta.

Rekisterin tarkoitus on saattaa läheisten välisiä lahjoituksia koskevat tiedot julkisiksi, mikä on todettu lahjanlupauslain 6 a §:ssä. Ilmoituksen rekisteröitäväksi jättämisellä on myös oikeudellisia vaikutuksia, sillä siitä alkaa kuluu määräaika lahjoituksen peräyttämiseksi. Rekisterin tarkoituksena on myös näiden vaikutusten voimaan saattaminen, mikä ei tällä hetkellä näy laissa.

Lahjoitusasioiden rekisterin tietojen julkisuuden osalta voimassa oleva lainsäädäntö on toimiva ja tarkoituksenmukainen. Sen sijaan rekisteröintiin liittyvien asiakirjojen osalta nykyiset säännökset voivat yksittäistapauksissa aiheuttaa ongelmia yksityisyyden suojan toteutumisen kannalta. Asiakirjoissa voi olla julkisuuslain mukaan salassa pidettäviä tietoja eikä voida pitää perustuslain hengen mukaisena, että näitä tietoja voitaisiin ilman hyväksyttävää syytä luovuttaa muille kuin asianosaisille.

Kuuluttamisen tarpeellisuutta tulee tarkastella suhteessa siihen, miten tällä tietojen julkistamisavalla voidaan edistää velkojien etujen turvaamista. Kuuluttamisen merkitys on viime vuosina vähentynyt, koska rekisterin suorakäyttöisiä käyttöoikeuksia on runsaasti

ja rekisterin tiedot ovat saatavissa vaihtomasti selaimen perustuvan käyttöliittymän kautta. Lisäksi rekisterin tietoja voidaan saada otteina ja puhelimitse. Yksittäiselle velkojalle tai kansalaiselle voi olla jossain määrin helpompaa seurata lahjoitusten rekisteröintejä virallisesta lehdestä. Pelkästään näitä tahojen varten kuuluttamisen säilyttämistä ei voida kuitenkaan pitää perusteltuna erityisesti, kun otetaan huomioon kuuluttamisesta aiheutuvat kustannukset. Välittömän oikeudellisen vaikutuksen syntymiseen kuuluttamisella ei ole merkitystä, sillä määräaika lahjoituksen peräyttämiseksi alkaa jo siitä, kun lahjoitusta koskeva ilmoitus on jätetty maistraatille rekisteröintiä varten. Lisäksi irtaimen omaisuuden lahjoituksen kuuluttamisen tarpeellisuutta voidaan verrata siihen, että velkojien etujen turvaamisen ei ole katsottu edellyttävän kuuluttamista kiinteää omaisuutta koskevan lahjoituksen osalta.

2.3. Siviilivihkiminen ja parisuhteen rekisteröinti

2.3.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Vihkimisen maksullisuudesta tai maksutomuudesta ei ole tällä hetkellä säädöksiä lain tasolla. Avioliittoasetuksen 16 §:n mukaan valtion viranomaisen ei peri maksua avioliiton esteiden tutkinnasta ja vihkimisestä sekä näihin liittyvistä todistuksista. Valtion maksuperustelain (150/1992) 1 §:ssä säädetään valtion viranomaisten suoritteiden maksullisuuden ja suoritteista perittävien maksujen suuruuden yleisistä perusteista sekä maksujen muista perusteista. Lain 2 §:n mukaan jos muulla lailla tai laissa olevan valtuutuksen nojalla annetaan maksuperustelaista poikkeavia säännöksiä, noudatetaan niitä maksuperustelain sijasta.

Avioliittolain 14 §:n 1 momentin mukaan avioliittoon vihkiminen toimitetaan sukulaisten tai muiden todistajien läsnä ollessa joko kirkollisena tai siviilivihkimisenä. Lain 17 § 2 momentin mukaan siviilivihkimisen ovat velvollisia toimittamaan laamanni ja kärjätuomari sekä henkikirjoittaja. Rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain 4 §:n 1 momentin mukaan parisuhteen rekisteröinti siviilivihkimisen toimittamiseen oikeutettu viranomaisen.

Avioliittoasetuksen 8 §:n mukaan siviilivihkiminen on toimitettava vihkijän toimitiloissa. Vihkiminen voidaan toimittaa myös kotona tai muussa soveliaassa paikassa, jos vihkijä ja kihlakumppanit ovat siitä keskenään sopineet. Valtio ei maksa virka-ajan ulkopuolella tapahtuneista toimituksista erillistä palkkiota vihkijälle tai rekisteröijälle.

Avioliittoja solmitaan vuodessa noin 25 000—26 000. Siviilivihkijät toimittivat näistä vihkimisistä vuoden 2002 tietojen mukaan noin 9 000, joista henkikirjoittajien osuus on noin 95 %. Siviilivihkimisten suhteellinen osuus kaikista vihkimisistä on nousut vuodesta 1996 vuoteen 2002 noin 13 prosenttiyksikköä (21 %:sta 34 %:iin). Vuonna 2003 siviilivihkimisiä toimitettiin vajaa 10700.

Parisuhteen rekisteröintejä on arvioitu olevan vuosittain noin 100. Lain voimaantulosta 1.3.2002 lukien vuoden 2002 loppuun asti rekisteröintejä oli 456 ja vuonna 2003 190.

Sisäasiainministeriön syksyllä 2001 maistraateille tekemän kyselyn mukaan henkikirjoittajien toimittamista noin 7 800 vihkimisestä 6 % toimitettiin virka-ajan ulkopuolella. Oikeusministeriön keväällä 2002 käräjäoikeuksille tekemän kyselyn mukaan vastaava luku runsaan 500 vihkimisen osalta oli 17 %.

2.3.2. Pohjoismaiden lainsäädäntö

Ruotsi

Ruotsissa siviilivihkijöitä ovat virkansa puolesta kärjätuomarit, joilla on velvollisuus vihkiä virka-aikana ja virkapaikalla. Määräksenvaraisia vihkijöitä ovat lääninhallitusten erikseen nimeämät vihkijät, jotka ovat antaneet tähän tehtävään suostumuksensa. Läninhallitus määrää vihkijöiden virka-ajan, ja vihkijä ja pari sopivat vihkimisen ajan näissä puitteissa. Vihkijä ja pari voivat kuitenkin sopia muustakin ajasta ja paikasta. Tällaisina määräksenvaraisina vihkijöinä toimivat yleisimmin entiset poliitikot tai muut yhteiskunnallisissa tehtävissä toimivat tai toimineet henkilöt. Asiakkaille vihkiminen on aina maksuton, mutta vihkijälle maksetaan vihkitoimituksesta palkkio. Määräksenvaraisten vihkijöiden vihkimistilat sijaitsevat yleensä kunnan juhlatiloissa.

Norja

Norjassa siviilivihkijöitä ovat muun muassa julkiset notaarit ja ministeriön erikseen nimeämät vihkijät. Julkisia notaareja ovat eräät valtion virkamiehet. Oikeudenkäyntijärjestyksen voimaanpanolain mukaan notaaritöiden tekeminen kuuluu käräjäoikeudelle, jos laki tai kuningas ei toisin määrää. Pienillä paikkakunnilla julkisen notaarin tehtävistä vastaavat kärjätuomarit ja suuremmilla paikkakunnilla kaupunginvoudit. Lisäksi kolmella alueella julkisen notaarin tehtäviä hoitavat poliisimestarit. Asiakkaille vihkiminen on aina maksuton. Vihkimisiä toimitetaan yleensä virastojen toimitiloissa. Esimerkiksi Oslon ulosottovirastossa viikonloppuvihkimiset on järjestetty siten, että virasto on etukäteen ilmoittanut ne lauantait, joina vihkimisiä toimitetaan. Asiakkaiden tulee varata aika tämän mukaisesti. Vuodelta 1997 olevan tilaston mukaan viraston toimittamista vihkimisistä 44 % on ajoittunut lauantaille. Vihkimisiä toimitetaan lauantaisin lähinnä suurimmilla paikkakunnilla, jolloin vihkijälle maksetaan vihkimisestä ylimääräinen korvaus. Vihkimisen toimittaminen muualla kuin virkapaikalla on harvinaista, ja siitä on sovittava vihittävien ja vihkijän kesken.

Tanska

Tanskassa vihkijänä toimii lain mukaan avioliiton esteet tutkiva viranomaisena. Esimerkiksi Kööpenhaminan ja Viborgin kaupungeissa tehtävästä vastaa pormestari tai hänen määräämänsä. Vihkimispalveluja tarjotaan kuten Ruotsissa ja Norjassa eli vihkiminen on mahdollinen myös lauantaisin viraston toimitiloissa. Asiakkaille vihkiminen on maksuton.

2.3.3. Nykytilan arviointi

Viime vuosina siviilivihkimisten määrä on lisääntynyt huomattavasti. Usein vihkimisiä ja parisuhteen rekisteröimisiä halutaan toimitettavaksi myös viikonloppuisin ja muualla kuin maistraattien tai käräjäoikeuksien toimitiloissa. Näiltä osin kysyntä on suurempaa kuin mihin maistraatit ja käräjäoikeudet ovat

pystyneet vastaamaan. Koska vain eräät maistraatit ovat suorittaneet vihkimisiä ja rekisteröintejä viikonloppuisin, palvelu ei ole jakautunut tasaisesti koko maassa.

Vihkimisten sijoittuminen viikonloppuihin tai arkipyhiin on ongelmallista, sillä jos vihkijälle annettaisiin vihkimiseen käytetty vapaa-aika käytettäväksi muuna virka-aikana, aiheutuisi tästä muiden töiden ruuhkautumista, koska virastolla ei ole käytännössä mahdollisuutta teettää tänä aikana kertyviä töitä muilla työntekijöillä. Maistraateille ja käräjäoikeuksille tehdystä kyselystä käy ilmi, että vihkijän vapaa-ajan menettäminen ja palkki- on puuttuminen on muutoinkin koettu esteeksi palvelun järjestämiselle.

Ongelmaksi on koettu lisäksi se, että vihkimisestä sopineella vihkijällä ei ole käytettävissään sijaista, jos hän esimerkiksi sairauden takia olisi estynyt hoitamaan tehtävää.

2.4. Laki holhoustoimesta

2.4.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Holhoustoimesta annetun lain mukaan holhousviranomaisena toimiva maistraatti vastaa tietojen luovuttamisesta holhousasioiden rekisteristä. Jokaisella on oikeus saada tietoja siitä, onko tietylle henkilölle määrätty edunvalvoja, kuka edunvalvoja on, mikä on edunvalvojan tehtävä sekä onko henkilön toimintakelpoisuutta rajoitettu ja millä tavoin. Holhousasioiden rekisteri on valtakunnallinen, joten maistraatit voivat antaa yksittäisiä rekisteritietoja kenestä tahansa tämän kotikunnasta riippumatta. Yleisimmin rekisterin tietoja tarvitaan elinkeinotoiminnassa osoittamaan sitä, että henkilö hallitsee itseään ja omaisuuttaan. Tällainen selvitys tarvitaan esimerkiksi liikennelupaa haettaessa.

2.4.2. Nykytilan arviointi

Useat organisaatiot saavat tällä hetkellä väestötietojärjestelmästä edunvalvontatietoja teknisen käyttöyhteyden avulla. Koska väestötietojärjestelmästä saatavat tiedot ovat tarpeeseen nähden kuitenkin liian suppeita, tarvitsisivat organisaatiot myös holhousasioiden rekisterin edunvalvontatietoja teknisen käyttöyhteyden välityksellä. Esimerkiksi Kansan-

eläkelaitos tarvitsee edunvalvontatietoja selvittäessään etuuskien vastaanottamiseen toimivaltaista henkilöä. Pankeilla ja vakuutuslaitoksilla on tarve tarkkoihin edunvalvontatietoihin asiakkaidensa laskujen, vakuutuskorvauksien ja muiden asioiden hoitamiseksi. Lisäksi perintätoimessa tarvitaan tietoja henkilöiden toimivaltaisuudesta ja edunvalvonasta. Oikeushallinnon alalla holhousasioiden rekisterin tietoja tarvitaan asianosaisen oikeustoimikelpoisuuden ja edunvalvojan selvittämiseen eri tilanteissa.

Holhousasioiden rekisterin tietopalvelusta vastaavat maistraatit luovuttamalla otteita rekisteristä. Tietopalvelun toimintaa parantaisi, jos rekisteriin voitaisiin luoda suorakäyttöisiä kyselyoikeuksia. Tällöin esimerkiksi liikenneluvan myöntäjänä lääninhallitus voisi itse tarkastaa tiedon suoraan holhousasioiden rekisteristä eikä asiakkaan tarvitsisi hankkia holhousrekisterin otetta maistraatista.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1. Laki maistraattien eräistä henkilörekistereistä

Esityksessä ehdotetaan avioliittoasioiden ja lahjoitusasioiden rekisterin osalta, että rekisterinpitäjä ja rekisterien käyttötarkoitukset määriteltäisiin nykyistä tarkemmin sekä henkilötietojen käsittelyä koskevia säännöksiä täsmennettäisiin. Rekisteriin talletettavia henkilötietoja koskevat säännökset siirrettäisiin asetuksista lain tasolle. Näiden tavoitteiden toteuttamiseksi säädettäisiin uusi laki maistraattien eräistä henkilörekistereistä. Laissa otettaisiin huomioon henkilörekisterille ja henkilötietojen käsittelylle asetettavat vaatimukset. Henkilötietolain tarkoittamina rekisterinpitäjinä toimisivat maistraatit yhdessä. Valtioneuvoston asetuksella määrättävä muu viranomaisen puolestaan vastaisi rekisterien teknisestä toimivuudesta.

Vaikka avioehtoasioiden rekisterin ja lahjoitusasioiden rekisterin yhtenä keskeisenä tavoitteena on tietojen julkisuus, tulee julkisuuden toteutumista tarkastella suhteessa muihin perustuslaissa säädettyihin perusoikeuksiin. Avioehtoasioiden ja lahjoitusasioi-

den rekistereitä koskien esityksellä tavoitellaan rekisteröityjen yksityisyyden suojan toteutumista nykyistä tehokkaammin, mutta kuitenkin niin, ettei julkisuuden toteutumista rajoiteta enempää kuin se on välttämätöntä.

Tämä toteutettaisiin eri tavoin riippuen siitä, millaisesta tiedosta on kyse. Rekisterien tiedot olisivat julkisia. Rekisterit olisivatkin pääasiallisia tietopalvelukanavia, joista kuka tahansa voisi selvittää tiettyä henkilöä koskevat rekisteritiedot. Sen sijaan oikeus saada tietoja rekisteröintiin liittyvistä asiakirjoista kuten avioehtosopimuksista tai osituskirjoista määräytyisi lähtökohtaisesti julkisuuslain mukaan. Niissä tapauksissa, joissa asiakirja olisi julkisuuslain säännösten mukaan salassa pidettävä, olisi kuitenkin rekisterien käyttötarkoitus huomioon ottaen tarpeen, että perustellusta syystä tieto voitaisiin luovuttaa sille, joka tarvitsee tietoja etujensa, oikeuksiansa tai velvollisuuksiensa valvomiseksi.

Osituskirjojen ja lahjoitusten kuuluttamisesta virallisessa lehdessä luovutettaisiin. Kuuluttaminen on tarpeellista, sillä nykyaikaisin tietoliikenneyhteyksin tiedon tarvitsijat saavat haluamansa tiedot nopeasti, vaivattomasti ja ajantasaisesti selaimeen perustuvan käyttöliittymän kautta taikka pyytämällä tiedot rekisterinpitäjältä puhelimitse tai kirjallisesti.

Rekisterilakiin voitaisiin tarvittaessa lisätä myös säännöksiä muista maistraattien pitämiä rekistereitä kuten mahdollisesta testamenttirekisteristä.

3.2. Avioehtosopimuksen rekisteröinnin edellytykset

Esityksessä ehdotetaan, että avioehtosopimuksen rekisteröinnin esteenä ei olisi se, että avioliitto on purkautunut tai että avioeroa koskeva asia on vireillä. Muutos selventäisi rekisteröintimenettelyä maistraateissa, sillä maistraattien ei tarvitsisi selvittää avioeron vireillöolotietoa käräjäoikeuksista. Asiakkaille muutoksella ei olisi merkitystä, sillä avioehtosopimus ei avioliittolain 44 §:n 2 momentin mukaan edelleenkaan tulisi voimaan, jos avioliitto on purkautunut tai avioeroasia on vireillä silloin, kun avioehtosopimus on jätetty maistraattiin rekisteröitäväksi.

3.3. Siviilivihkiminen ja parisuhteen rekisteröinti

Kansalaisten oikeuksiin kuuluisi jatkossakin saada avioliittoon vihkiminen ja parisuhteen rekisteröinti ilmaisen palveluna. Tästä syystä ne säilyisivät edelleen maksuttomana normaalina virka-aikana ja virkapaikalla. Vihkimisen osalta tätä koskeva säännös siirrettäisiin avioliittoasetuksesta avioliittolakiin. Parisuhteen rekisteröinnistä annettuun lakiin lisättäisiin sisällöltään vastaava uusi pykälä.

Jos vihkiminen tai parisuhteen rekisteröinti sen sijaan toimitettaisiin virka-ajan tai virkapaikan ulkopuolella vihkiäjän tai rekisteröijän ja asianosaisten näin sopiessa, tästä palvelusta voitaisiin periä maksu sekä mahdolliset kulukorvaukset.

Ehdotuksella luotaisiin mahdollisuudet siihen, että palvelua voitaisiin laajentaa vastaamaan paremmin asiakkaiden palveluodotuksia. Maistraattien ja käräjäoikeuksien välisen yhteistyön avulla pyrittäisiin siihen, että palvelu olisi asiakkaiden saavutettavissa nykyistä paremmin. Palvelu olisi tarkoitettu toteuttaa maksamalla toimituspalkkio vihkiäjälle ja parisuhteen rekisteröijälle palvelun tuottamisesta sekä järjestämällä palvelu niin, ettei se kohtuuttomasti rajoita virkamiehen mahdollisuutta viikonloppuvapaan pitämiseen. Vihkiminen myös säilyisi edelleen vihkiäjän velvollisuutena vain viraston aukioloaikana ja vihkiäjän toimitiloissa.

3.4. Laki holhoustoimesta

Tarkoituksena on luoda mahdollisuus edunvalvontaa koskevien tietojen luovuttamiseen holhousasioiden rekisteristä teknisen käyttöyhteyden välityksellä sellaisille viranomaisille, yhteisöille ja elinkeinonharjoittajille, jotka jatkuvasti tarvitsevat edunvalvontatietoja tehtäviensä ja toimeksiantojensa hoitamisessa. Laissa tarkoitettu hyväksyttävä tarkoitus voi olla toimivaltaisuuden selvittäminen esimerkiksi etuuksien maksamisen tai saatavien perinnän yhteydessä. Edunvalvontatiedot voivat olla kolmansien oikeuksien turvaamiseksi tarpeellisia muun muassa perintä- ja luottolaitostoimintaa harjoittaville yhteisöille ja elinkeinonharjoittajille.

Väestörekisterikeskus, joka holhoustoimes-

ta annetun lain mukaan toimii yhdessä maistraattien kanssa rekisterinpitäjänä sekä vastaa rekisterin yleisestä toimivuudesta ja rekisteritoimintojen yhtenäisyydestä, voisi vastata myös tietojen luovuttamisesta silloin, kun tietoja luovutetaan teknisen käyttöyhteyden välityksellä.

4. Esityksen vaikutukset

4.1. Henkilöstövaikutukset

Rekisterien pitoon liittyvien tehtävien siirto vapauttaisi Oikeusrekisterikeskuksen henkilöstöresursseja alle 0,5 henkilötyövuotta käytettäväksi Oikeusrekisterikeskuksen muihin tehtäviin. Rekisterien teknisestä toimivuudesta vastaavalle viranomaiselle siirto aiheuttaisi vastaavan työmäärän lisäyksen. Maistraateille tehtävien siirrolla ei olisi henkilöstövaikutuksia, sillä maistraatit hoitavat rekisterin ylläpitotehtävät jo nykyisin.

Poikkeuksena olisi se sisäasiainministeriön päätöksellä nimettävä maistraatti, joka myöntäisi luvat teknistä käyttöyhteyttä varten. Lupien tarkistaminen ensimmäisen vuoden aikana lisäisi tilapäisesti kyseisen maistraatin tehtäviä

Vihkimis- ja rekisteröintipalvelu virka-ajan ja virkapaikan ulkopuolella on tarkoitettu edelleen hoitaa nykyisillä resursseilla. Se olisi edelleen vihkijälle ja rekisteröijälle vapaaehtoista. Ehdotuksen tarkoituksena olisi luoda lainsäädännölliset mahdollisuudet palvelun laajentamiselle. Käytännössä virka-ajan ulkopuolella tapahtuvat vihkimiset voitaisiin hoitaa yhteistyössä maistraattien ja käräjäoikeuksien kanssa niin, että vihkimiset jakaantuisivat palvelun tuottamiseen osallistuvien vihkijöiden kesken tasaisemmin. Maistraateissa on tällä hetkellä noin 115 henkikirjoittajaa ja käräjäoikeuksissa noin 480 laamania ja käräjätuomaria

4.2. Taloudelliset vaikutukset

Nykyisin avioehtoasioiden ja lahjoitusasioiden rekistereiden tietojärjestelmän hoidosta ja ylläpidosta aiheutuu Oikeusrekisterikeskukselle kustannuksia noin 7 000 euroa vuodessa. Rekisterit ovat teknisesti vanhentuneita ja ne on uusittava lähivuosina. Vastuu re-

kistereiden teknisestä toimivuudesta voidaan kuitenkin siirtää sisäasiainministeriön hallinnonalalle jo ennen rekisterien teknistä uudistamista. Tämä edellyttää eräitä hallinnollisia ja teknisiä muutoksia kuten palveluntuottajan kanssa tehtyjen sopimusten muuttamiset, tietopalvelusopimusten uusimiset ja laskutuksen järjestämisen.

Rekistereiden teknisen uudistamisen kustannukset ovat alustavan arvion mukaan 150 000 euroa. Ylläpidosta aiheutuvat kustannukset olisivat 30 000 euroa vuodessa. Tämä merkitsisi sitä, että sisäasiainministeriön hallinnonalan menot kasvaisivat mainitulla määrällä. Nämä kustannukset syntyisivät valtiolle lähivuosina riippumatta tästä esityksestä

Osituskirjoja ja lahjoituksia koskevien ilmoitusten kuuluttamisesta virallisessa lehdessä on valtiolle aiheutunut kustannuksia vuosittain noin 15 000 euroa. Kuulutuskustannukset on kuitenkin lähes kokonaisuudessaan katettu suoritemaksuista saatavilla tuloilla, joten kuuluttamisesta luopumisesta ei synny valtiolle suoraa säästöä. Kuulutuksista luopumisella ei näin olisi valtiontaloudellista vaikutusta. Kansalaisten menoja ehdotus vähentäisi, koska heiltä ei enää edellytettäisi kuulutuskustannusten maksamista. Rekisterinpitoon liittyvien tehtävien siirto oikeusministeriön hallinnonalalta sisäasiainministeriön hallinnonalalle ei edellyttäisi muutoksia ministeriöiden budjettikehyksiin.

Vihkimispalvelujen laajentaminen on tarkoitettu toteuttaa siten, että sillä ei olisi valtiontaloudellisia vaikutuksia. Palvelu järjestetään valtiolle kustannusneutraalilla tavalla siten, että asiakkailta perittävillä maksuilla katettaisiin palvelun tuottamisesta aiheutuvat kustannukset. Palvelu tuotettaisiin nykyisellä henkilökunnalla.

Teknisen käyttöyhteyden myöntäminen holhousasioiden rekisteriin tulisi käytännössä vähentämään holhousrekisteriotteiden antamista. Holhousrekisteriotteita antavat maistraatit, joiden tulot vähenisivät näiltä osin. Toisaalta Väestörekisterikeskuksen tulot kasvaisivat teknisestä käyttöyhteydestä perittävien maksujen vuoksi. Muutoksella ei voida katsoa olevan valtion taloudellista merkitystä.

4.3. Vaikutukset eri kansalaisryhmien asemaan

Esityksen tavoitteena on siviilivihkimisen ja parisuhteen rekisteröinnin osalta luoda mahdollisuus järjestelyyn, joka nykyistä paremmin tyydyttäisi asiakkaiden palvelutapoita siviilivihkimisten osalta asuinpaikasta riippumatta.

4.4. Aluekehitysvaikutukset

Lakiehdotuksella ei olisi välittömiä vaikutuksia tehtävien alueellistamisen kannalta. Rekisterien teknisestä toimivuudesta vastavaksi viranomaiseksi, josta säädettäisiin asetuksella, olisi tarkoitus nimetä pääkaupunkiseudun ulkopuolelta Itä-Suomen lääninhallitus.

5. Asian valmistelu

Oikeusministeriö asetti 13 päivänä helmikuuta 2003 työryhmän selvittämään Oikeusrekisterikeskuksen ja Väestörekisterikeskuksen välistä työnjakoa (Oikeusrekisterikeskuksen ja Väestörekisterikeskuksen työnjakoa rekisterien ylläpidossa selvittelevä työryhmä). Toimeksiannon mukaan työryhmän tehtävänä oli muun muassa laatia tarpeelliset säädösmuutosehdotukset avioehtoasioiden ja lahjoitusasioiden rekisterien siirtämiseksi Oikeusrekisterikeskukselta Väestörekisterikeskukselle sekä selvittää lainsäädännön muutostarvetta Väestörekisterikeskuksen tietopalvelun kehittämiseksi holhousasioiden rekisterin osalta. Työryhmän tehtävänä oli myös tarvittaessa tehdä muita ehdotuksia rekisterihallinnon kokonaisuuden kehittämiseksi. Työryhmän toimeksianto lisättiin 19

päivänä toukokuuta 2003 tehdyllä päätöksellä myös ehdotuksen tekeminen avioliittolain 16 §:n muuttamiseksi.

Vihkimispalvelujen kehittämisen osalta asiaa oli valmisteltu myös aiemmin virkatyönä yhteistyössä sisäasiainministeriön ja oikeusministeriön kanssa. Valmistelun aikana on kuultu maistraattien ja kärjäoikeuksien virkamiehiä edustavia järjestöjä. Maistraateille on tehty palvelun tuottamista koskeva kysely syksyllä 2001. Kärjäoikeuksille vastaava kysely on tehty keväällä 2002.

Oikeusministeriön asettaman työryhmän mietinnöstä Maistraattien eräät henkilörekisterit ja siviilivihkimispalvelujen kehittäminen (Työryhmämietintöjä 2003:10) saatiin lausunnot 37 organisaatiolta ja yhteisöltä, joista maistraatteja oli 14 ja kärjäoikeuksia 9. Lausunnon antoivat lisäksi muun muassa sisäasiainministeriö, Väestörekisterikeskus, Tietosuojavaltuutettu ja Suomen Henkikirjoittajayhdistys ry.

Lausunnoissa kannatettiin yleisesti uuden rekisterilain säätämistä. Työryhmän ehdottaman testamenttirekisterin toteuttamistavasta ja ajankohdasta sen sijaan esitettiin erilaisia näkemyksiä. Tästä syystä sitä koskevan lainsäädännön valmistelua on tarkoitus jatkaa myöhemmin perintökaaren (40/1965) uudistustyön yhteydessä, jolloin testamenttia koskevia säännöksiä tarkastellaan kokonaisvaltaisemmin.

Siviilivihkimispalvelujen osalta lausunnonantajat suhtautuivat lain muutokseen periaatteessa myönteisesti. Useissa lausunnoissa kiinnitettiin kuitenkin erityisesti huomiota mahdollisiin käytännön ongelmiin, joita vihkimisten ja parisuhteen rekisteröinnin järjestäminen aiheuttaisi.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Laki maistraattien eräistä henkilörekistereistä

1 §. *Lain soveltamisala.* Pykälässä määriteltäisiin lain soveltamisala. Pykälän 1 momentin mukaan lakia sovellettaisiin eräisiin maistraattien henkilörekistereihin. Tarkoituksena ei olisi, että kaikista maistraattien henkilörekistereistä säädettäisiin tässä laissa, vaan ne rekisterit, joihin lakia sovellettaisiin, määriteltäisiin rekistereittäin lain eri luvuissa. Laissa tarkoitetut rekisterit olisivat valtakunnallisia ja automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpidettäviä. Nyt ehdotettava laki sisältäisi säännökset avioehtoasioiden ja lahjoitusasioiden rekisteristä. Siihen voitaisiin tarvittaessa myöhemmin lisätä säännöksiä myös muista rekistereistä kuten mahdollisesta testamenttirekisteristä.

Rekisteriin kuuluvien tietojen ja niihin liittyvien asiakirjojen salassapitoon ja tietojen luovuttamiseen sovellettaisiin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999) ja muuhun henkilötietojen käsittelyyn henkilötietolakia (523/1999), jos tässä laissa ei toisin säädetä. Laki olisi erityislaki, joka syrjäyttäisi ristiriitatilanteessa henkilötietolain ja julkisuuslain. Näitä yleislakeja sovellettaisiin kuitenkin täydentävästi siltä osin kuin ehdotetussa laissa ei toisin säädetä.

2 §. *Viranomaiset.* Rekisterinpitäjän tehtävät siirrettäisiin avioehtoasioiden rekisterin ja lahjoitusasioiden rekisterin osalta Oikeusrekisterikeskukselta sisäasiainministeriön alaisille viranomaisille. Rekisterien pitäjänä toimisivat 1 momentin nojalla maistraatit yhdessä. Niille kuuluisivat siten rekisterinpitäjälle henkilötietolaissa määrätyt tehtävät, kuten vastuu rekisteritietojen laadusta sekä tietojen luovuttamisesta. Maistraateille kuuluisi rekisterinpitäjänä myös sellaisia tehtäviä, jotka käytännössä edellyttävät maistraattien yhteistyötä. Tällaisena voidaan mainita esimerkiksi rekisteriselosteen laatiminen.

Avioehto- ja lahjoitusasioiden rekistereihin merkittävät ilmoitukset ja sopimukset voidaan nykyisten säännösten mukaan toimittaa rekisteröitäväksi mihin tahansa maistraattiin.

Alueellisesti rajoittavia toimivaltasäännöksiä ei ole. Tästä syystä maistraattien toimivaltaa rekisterinpitäjinäkin ei olisi tarpeen rajoittaa alueellisesti.

Kukin maistraatti vastaisi niistä tiedoista, jotka se on itse tallettanut rekisteriin. Tällä olisi merkitystä muun muassa siinä tilanteessa, kun rekisteriin merkittyä tietoa korjataan tai vaaditaan korjattavaksi. Esimerkiksi henkilötietolain 29 §:n mukaiset oikaisuvaatimukset tulisi esittää tiedot tallettaneelle maistraatille. Ahvenanmaalla maistraatin tehtäviä hoitaa lääninhallituksen maistraattiyksikkö.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin rekistereiden teknisestä toimivuudesta, josta vastaisi lähtökohtaisesti muu viranomainen kuin maistraatti. Nykyisinkin maistraattien pitämien rekisterien tekninen vastuu on jakautunut usealle viranomaiselle. Väestörekisterikeskus vastaa väestötietolain (507/1993) nojalla väestötietojärjestelmästä ja holhous-toimesta annetun lain (442/1999) nojalla holhousasioiden rekisteristä. Patentti- ja rekisterihallitus vastaa kaupparekisterilain (129/1979) nojalla kaupparekisteristä. Länsi-Suomen lääninhallitus puolestaan vastaa moottorivenerekisterin toimivuudesta. Koska millään viranomaisella ei ole yleistä teknistä vastuuta kaikista maistraattien henkilörekistereistä, jätettäisiin valtioneuvoston asetuksella säädettäväksi, mikä viranomainen vastaisi tässä ehdotuksessa mainittujen rekistereiden yleisestä toimivuudesta. Rekisterin teknisellä toimivuudella tarkoitettaisiin muun muassa rekistereiden perustamista ja kehittämistä sekä teknisluonteista ohjausta siitä, miten ja missä muodossa tietoja talletetaan rekistereihin.

Teknisestä toimivuudesta vastaava viranomainen voisi käyttää tehtävänsä hoitamisessa apunaan elinkeinonharjoittajaa. Tästä syystä teknisestä toimivuudesta vastaavaan viranomaiseen sovellettaisiin soveltuvin osin mitä henkilötietolain 32 §:ssä säädetään rekisterinpitäjistä. Tällöin teknisestä toimivuudesta vastaavan viranomaiseen lukuun toimivan elinkeinonharjoittajan tulisi henkilötietolain 32 §:n mukaisesti ennen tehtävään ryhtymistä antaa teknisestä toimivuudesta vas-

taavalle viranomaiselle riittävät takeet henkilötietojen suojaamisesta asiattomalta pääsylvä tietoihin ja vahingossa tai laittomasti tapahtuvalta tietojen hävittämiseltä, muuttamiselta, luovuttamiselta, siirtämiseltä taikka muulta laittomalta käsittelyltä.

3 §. *Tietojen julkisuus ja luovuttaminen.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että rekistereissä olevat tiedot ovat kaikilta osin julkisia. Säännöksen mukaan julkisia olisivat siis myös sellaiset rekisterien tiedot, jotka julkisuuslain mukaan olisivat salassa pidettäviä. Tämä olisi perusteltua rekisterien käyttö-tarkoituksen vuoksi.

Tietojen luovuttamiseen sovellettaisiin pääosin julkisuuslain 16 §:n säännöksiä. Koska rekisterin tarkoituksena on tietojen saattaminen julkisiksi, tulisi tiedon saamisen olla yksittäisissä tapauksissa mahdollisimman yksinkertaista. Tästä syystä tietoja voitaisiin antaa jokaiselle kopiona tai tulosteena silloin, kun on kysymys nimettyä henkilöä koskevista tiedoista. Tällöin maistraatin ei tietoja luovuttaessaan tarvitsisi tarkistaa tietojen pyytäjältä, täyttääkö tämä 16 §:n 3 momentissa mainitut edellytykset.

Muissa tapauksissa kuten silloin, kun pyydetään tietoja sähköisessä muodossa tai esimerkiksi tietynä aikavälinä rekisteröidyistä asiakirjoista, tulisi julkisuuslain 16 §:n 3 momentin edellytysten täytyä. Tiedon saajalla tulisi tällöin olla henkilötietojen suoja koskevien säännösten mukaan oikeus tallettaa ja käyttää luovutettavia henkilötietoja. Tämä edellyttää yleensä sitä, että pyytäjän on ilmoitettava viranomaiselle tietojen käyttö-tarkoitus ja muut tietojen luovuttamisen edellytyksiä koskevat tiedot.

Julkisuuslain 16 §:n 1 momentin perusteella tietoja saisi maistraatista suullisesti eli yleisimmin puhelimitse tai siten, että tiedon pyytäjälle näytettäisiin rekisterin tiedot tietokoneen näytöllä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin rekisteröintiin liittyvien asiakirjojen julkisuudesta ja luovuttamisesta. Oikeus tietojen saantiin asiakirjoista määräytyisi lähtökohtaisesti julkisuuslain mukaan. Julkisista tiedoista olisi jokaisella oikeus saada tietoja. Osa rekisteröintiin liittyvistä asiakirjoista sisältää kuitenkin julkisuuslain mukaan salassa pidettäviä tietoja. Tällaisia asiakirjoja ovat erityises-

ti osituskirjat, joissa on sopijapuolten taloudellisesta tilanteesta kattava selvitys. Samoin avioehtosopimuksissa tai lahjoitusta koske-vissa ilmoituksissa tai niiden liitteenä olevissa asiakirjoissa saattaa olla tietoja, jotka julkisuuslain säännösten mukaan ovat salassa pidettäviä. Koska rekisteröintimenettelyn tarkoituksena on saattaa rekisteröinnin kohteena olevat tiedot niitä tarvitsevien käyttöön, pykälän 2 momentissa säädettäisiin edellytyksistä, joiden perusteella tietoja julkisuuslain säännösten perusteella salassa pidettäviä asiakirjoista voitaisiin luovuttaa myös muille kuin rekisteröidylle itselleen. Tietojen luovuttamisen edellytyksenä näissä tapauksissa olisi, että asiakirjoista ilmenevä tieto olisi tarpeen tiedon pyytäjän etujen, oikeuksien tai velvollisuuksien toteuttamiseksi.

Tietojen luovuttamisesta päättäisi rekisteritietojen osalta mikä tahansa maistraatti. Asiakirjoista annettavan tiedon osalta ratkaisun tekisi puolestaan se maistraatti, jossa asiakirjat ovat. Näistä poikkeava säännös olisi tarpeen luovutettaessa tietoja teknisen käyttöyhteyden avulla. Lupakäytännön yhdenmukaisuuden ja lupien hallittavuuden kannalta olisi tarkoituksenmukaista, että lupamenettely keskitettäisiin yhteen maistraattiin. Pykälän 3 momentin mukaan sisäasiainministeriön päätöksellä erikseen nimettävä maistraatti voisi antaa luvan rekisterin tietojen saantiin teknisen käyttöyhteyden avulla. Lupa voitaisiin antaa valtion tai kunnan viranomaisille tai yhteisölle tai elinkeinonharjoittajalle, joka toiminnassaan tarvitsee tietoja hyväksyttävää tarkoitusta varten. Nykyisin voimassaolevat luvat voitaisiin uusia, mutta lupien ehdot tarkistettaisiin vastamaan uuden lain asettamia vaatimuksia. Ennen luvan myöntämistä tietojen saajan olisi esitettävä lisäksi selvitys siitä, että tietojen suojauksesta huolehditaan asianmukaisesti.

Henkilötietolain 13 §:n mukaan henkilötunnusta saa käsitellä rekisteröidyn suostumuksella tai jos käsittelystä säädetään laissa. Lisäksi henkilötunnusta saa käsitellä, jos rekisteröidyn yksiselitteinen yksilöiminen on tärkeää laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi, oikeuksien ja velvollisuuksien toteuttamiseksi taikka historiallista tai tieteellistä tutkimusta tai tilastointia varten. Pykälän 4 momentin mukaan henkilötunnus voitaisiin

antaa nähtäväksi tai luovuttaa ensinnäkin silloin, kun tiedon pyytäjällä on tai voi olla se henkilötietolain tai muun lain nojalla hallussa. Henkilötunnuksen luovuttamista on pidettävä perusteltuna myös silloin, kun rekisteröidyn henkilön yksiselitteinen yksilöiminen huomattavasti vaikeutuisi, jollei tunnusta anneta, ja tiedon pyytjä tarvitsee tietoa oikeuksiensa tai velvollisuuksiensa hoitamiseksi. Tämän vuoksi momentissa säädettäisiin, että asiakirjaan, joka on tarpeen henkilön oikeuksien, etujen tai velvollisuuksien toteuttamiseksi, voitaisiin henkilötunnus merkitä henkilön yksilöimiseksi.

4 §. *Avioehtoasioiden rekisterin käyttötarkoitus.* Pykälän 1 momentissa luettelaisiin ne avioliittolaissa mainitut asiakirjat, joita koskevia tietoja avioehtoasioiden rekisteriin talletettaisiin. Luettelo vastaa sisällöltään nykyisiä säännöksiä. Lisäksi avioliittolakia muutettaisiin siten, että luettelossa mainittuihin avioliittolain kohtiin lisättäisiin viittaukset tässä esityksessä ehdotettavaan uuteen lakiin.

Pykälän 1 momentin 1 kohdassa mainittuja asiakirjoja ovat avioliittolain 35 §:n 4 momentissa tarkoitettu ilmoitus avio-oikeuden poistamisesta, jonka puoliso voi tehdä, jos toisen puolison omaisuus on haettu konkursiin. Ilmoitus tulee tehdä maistraatille vuoden kuluessa konkurssin alkamisesta. Momentin 2 kohta koskisi avioliittolain 43 §:n 1 momentissa tarkoitettua avioehtosopimusta, jonka voimaantulon edellytyksenä on avioliittolain 44 §:n 1 momentin mukaan, että maistraatti on rekisteröinyt sopimuksen. Rekisteristä voitaisiin avioeron jälkeen tai toisen puolison kuoltua varmistaa, että avioehtosopimus on rekisteröity. Momentin 3 kohdassa mainittaisiin avioliittolain 104 §:n 2 momentissa tarkoitettu osituskirja, joka on jätettävä maistraattiin rekisteröitäväksi, jotta osituksessa omaisuutta saanut puoliso tai tämän perilliset voisivat saada suojaa toisen puolison velkojien esittämiltä takaisinsaanti-vaatimuksilta. Lisäksi rekisteriin merkittäisiin 4 kohdan mukaisesti tietoja avioliittolain 135 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetuista ilmoituksista, jotka koskevat aviovarallisuussuhteisiin sovellettavaa lakia koskevaa sopimusta tai avioehtosopimusta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että

rekisterin tarkoituksena on saattaa voimaan ne oikeusvaikutukset, jotka on säädetty 1 momentissa mainittujen asiakirjojen rekisteröitäväksi jättämiseen tai rekisteröintiin. Rekisterin tarkoituksena olisi lisäksi saattaa tiedot julkisiksi. Tiedot olisivat jokaisen saatavilla vaivattomasti rekisterissä, mistä syystä lahjoitusasioiden kuuluttamiseen virallisessa lehdessä ei olisi tarvetta. Kuuluttamisesta siten luovuttaisiin.

5 §. *Avioehtoasioiden rekisteriin talletettavat tiedot.* Säännös vastaisi sisällöllisesti avioliittolain ja -asetuksen nykyisin voimassa olevia säännöksiä lukuun ottamatta avioliittoasetuksen 15 §:n 6 kohtaa.

Avioehtoasioiden rekisteriin talletettaisiin puolisoiden nimet ja henkilötunnukset tai niiden puuttuessa syntymäajat. Nykyisin rekisteriin talletetaan puolisoiden kotipaikat. Näiltä osin talletettavia tietoja täsmennettäisiin vastaamaan väestötietojärjestelmästä saatavia tietoja siten, että rekisteriin tallettaisiin kotikunta tai vaihtoehtoisesti asuinvaltio, jos puolisoilla ei ole kotikuntaa Suomessa. Rekisteriin talletettaisiin edelleen avioliiton solmimispäivä sekä asiakirjan laji ja päiväys. Lisäksi talletettaisiin ilmoituksen vastaanottamispäivä, maistraatin nimi sekä asiakirjan rekisteröintipäivä ja tunnistetiedot. Asiakirjan lajilla tarkoitettaisiin sitä, onko kyseessä esimerkiksi avioehtosopimus tai osituskirja.

Rekisteriin talletettaisiin edelleen 2 momentin mukaan väestötietojärjestelmästä saatavat tiedot avioliiton purkautumispäivästä sekä siitä perustuiko purkautuminen avioeroon vai puolison kuolemaan. Lisäksi rekisteriin merkittäisiin tieto puolison nimen muutoksesta.

Käsite puoliso viittaisi myös parisuhteen osapuoliin rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain 8 §:n 4 momentin perusteella. Lain 8 §:n 3 momentin perusteella avioliiton solmimista tai purkautumista koskevat tiedot koskisivat myös rekisteröityä parisuhdetta koskevia vastaavia tietoja.

Nyt ehdotettu säännös poikkeaisi sisällöllisesti voimassa olevan avioliittoasetuksen 15 §:n 6 kohdasta, jonka mukaan maistraatin Oikeusrekisterikeskukselle tekemästä ilmoituksesta on käytävä ilmi avioehtosopimuksen osalta tieto siitä, tarkoittaako sopimus avio-

oikeudesta luopumista vai avio-oikeuden palauttamista, sekä siitä, kuka sopimuksella on luopunut avio-oikeudesta. Rekisteriin on tämän perusteella talletettu tietoja myös siitä, onko avio-oikeudesta luopuminen tai sen palauttaminen tapahtunut kokonaan tai osittain. Näiden tietojen rekisteröinnistä ehdotetaan luovuttavaksi, koska avioehtosopimuksen yksiselitteinen luokittelu sen sisältöä tulkitsemalla on useissa tapauksissa lähes mahdollonta ja saattaa johtaa harhaanjohtavaan rekisterimerkintään. Rekisteriin ei siis enää talletettaisi tietoja avioehtosopimuksen sisältöön liittyvistä tiedoista. Jos tietoa tarvittaisiin, se olisi mahdollista saada itse asiakirjasta, joka on henkilöllä itsellään, tiedot rekisteröineessä maistraatissa tai käräjäoikeudessa.

6 §. *Avioehtoasian rekisteröinnin edellytykset.* Rekisteröinnin yleisenä edellytyksenä olisi, että ilmoitus tehdään maistraattiin kirjallisesti. Lisäksi ilmoituksen liitteenä olisi oltava ilmoituksen kohteena oleva asiakirja alkuperäisenä silloin, kun laissa edellytetään kirjallista asiakirjaa. Ilmoituksen voisi tehdä kumpi tahansa puolisoista tai kihlakumppaneista. Osituskirjan osalta ilmoituksen voisi tehdä puoliso tai kuolleen puolison perilliset.

7 §. *Lahjoitusasioiden rekisterin käyttö-tarkoitus.* Lain 3 luvussa säädettäisiin lahjoitusasioiden rekisteristä. Rekisteriin tallettaisiin 7 §:n 1 momentin mukaan tietoja lahjanlupauslain 6 §:n tarkoittamista irtaimen omaisuuden lahjoituksista.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin rekisterin käyttötarkoituksesta. Rekisterin avulla saatettaisiin voimaan lahjailmoituksen oikeusvaikutukset. Rekisteröimisen tarkoituksena on suojata lahjansaajaa lahjanantajan velkojia vastaan konkurssi- tai ulosmittaustapauksissa. Lahjoituksen rekisteröintiä tarkoittavan ilmoituksen tekemisestä alkaa kuluu takaisin-saannista konkurssipesään annetun lain 6 §:ssä ja ulosottolain 3 luvun 87 §:ssä tarkoitettu määräaika, jonka kuluttua lahjoitusta ei voida enää peräyttää lahjanantajan omaisuuden kohdistuvassa pakkotäytäntöönpanossa.

Lisäksi rekisterin tarkoituksena olisi tietojen julkiseksi saattaminen. Tietojen julkisuutta edistäisivät rekisterin tietojen säätäminen julkisiksi sekä tietojen luovuttamista koskevat säännökset. Tiedot ovat jokaisen saata-

villa vaivattomasti lahjoitusasioiden rekisterissä, mistä syystä lahjoitusasioiden kuuluttamiseen virallisessa lehdessä ei olisi tarvetta. Kuuluttamisesta siten luovuttaisiin.

8 §. *Lahjoitusasioiden rekisteriin tallettavat tiedot.* Rekisteröitävät tiedot olisivat sisällöllisesti samat kuin voimassa olevassa lahjanlupauslaissa ja lahjoitusten rekisteröimisestä ja kuuluttamisesta annetussa asetuksessa (769/1991) lukuun ottamatta rekisteröintipäivää ja asian tunnistetietoja. Henkilöitä koskevana tietoina talletettaisiin lahjanantajan ja lahjansaajan nimet ja henkilötunnukset sekä lahjanantajan kotikunta tai vaihtoehtoisesti asuinvaltio, jollei hänellä ole kotikuntaa Suomessa. Rekisteriin talletettaisiin lisäksi lahjoituksen kohde ja lahjan antamisajankohta. Lahjoituksen kohde olisi ilmoituksessa ilmoitettava niin tarkasti, että siitä käy selvästi ilmi kohteen yksilöimiseksi ja mahdollisen määräsaisien omistusoisuuden määrittämiseksi tarpeelliset tiedot. Lisäksi rekisteriin talletettaisiin ilmoituksen vastaanottamispäivä, asian rekisteröineen maistraatin tiedot sekä uutena tietona rekisteröintipäivä ja asian tunnistetiedot. Väestötietojärjestelmästä saatavina tietoina rekisteriin merkittäisiin edelleen tiedot henkilöiden nimen muutoksista.

9 §. *Lahjoitusasian rekisteröinnin edellytykset.* Rekisteröinnin yleisenä edellytyksenä olisi, että lahjanantaja tai lahjansaaja ilmoittaisivat lahjoituksesta kirjallisesti maistraatille. Alkuperäistä lahjakirjaa tai muuta asiakirjaa ei tarvitsisi liittää ilmoitukseen. Maistraatti ei asiallisesti tutkisi ilmoitusta eikä ottaisi kantaa esimerkiksi siihen, onko lahjoitus lahjanlupauslain 6 §:n tarkoittamalla tavalla tavanomainen tai siihen, ovatko lahjanantaja ja lahjansaaja toisilleen läheisiä. Maistraatin on kuitenkin tarkistettava, että 8 §:ssä mainitut tiedot käyvät ilmi ilmoituksesta.

10 §. *Maistraatin oikeus tietojen saantiin.* Henkilörekisterin perusedellytyksiä ovat tietojen oikeellisuus ja ajantasaisuus. Rekisteröidyn kannalta on tärkeää, että tietojen lauden ylläpitäminen viranomaisen rekisterissä ei edellytä rekisteröidyltä itseltään erityisiä toimenpiteitä ilman, että siihen on perusteltuja syitä. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi maistraatilla olisi tietojen tarkistamista ja päivittämistä varten oikeus saada väestötieto-

järjestelmästä ne tiedot, jotka on säädetty tallettaviksi tässä laissa mainittuihin rekistereihin. Näitä tietoja olisivat tiedot henkilön nimestä, nimen muutoksesta, henkilötunnuksesta, kotikunnasta, asuinvaltiosta sekä avioliiton solmimisesta ja purkautumisesta. Parisuhteen rekisteröinnistä annetun lain 8 §:n 3 momentin perusteella se mitä säädetään avioliiton solmimisesta ja purkautumisesta, koskisi myös rekisteröityä parisuhdetta.

11 §. *Tietojen säilyttäminen rekisterissä.* Avioliittolaissa tai lahjanlupa-laissa ei ole säännöksiä siitä, kuinka kauan rekisteriin merkityjä tietoja säilytetään. Pykälän 1 momentin mukaan tietoja voitaisiin säilyttää pysyvästi. Esimerkiksi avioehtoasioiden rekisterin tietoja voidaan tarvita vuosikymmeniä rekisteröintihetken jälkeen. Rekisteritietojen säilyttäminen myös ositusperusteen syntymisen eli avioeroasian vireille tulon tai puolison kuoleman jälkeen olisi tarpeen, sillä velvollisuutta toimittaa ositus tai omaisuuden erottele ei ole, ja siten ositus tai omaisuuden erottele voidaan toimittaa pitkänkin ajan jälkeen ositusperusteen syntymisestä. Lisäksi tietoa siitä, milloin ositus tai omaisuuden erottele on tehty, ei tulisi rekisterinpitäjän tietoon.

Myös osituskirjan ja lahjoituksen rekisteröinnin osoittamiseen saattaa tulla tarvetta vielä pitkän ajan kuluttua rekisteröintihetkestä eikä ole määriteltävissä aikaa, jonka kuluttua rekisteröityä tietoa ei enää tarvita. Myös rekisteritietoja vastaavien asiakirjojen säilyttäminen olisi tarpeen. Siitä mitkä asiakirjat ja asiakirjoihin sisältyvät tiedot säilytetään pysyvästi, määrää arkistolaitos arkistolain (831/1994) 8 §:n 3 momentin mukaisesti.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin korjattujen tietojen säilyttämisestä ja käyttämisestä. Tässä laissa tarkoitettujen rekisterien tiedot olisivat kaikilta osin henkilötietoja ja niiden korjaamiseen sovellettaisiin henkilötietolain säännöksiä. Jos maistraatti katsoisi, että virheelliseksi todetun tiedon säilyttäminen olisi tarpeen rekisteröidyn, muun asianosaisen tai rekisterinpitäjän oikeuksien turvaamiseksi, tällainen tieto tulisi säilyttää virheelliseksi merkittynä. Virheellinen tieto voisi koskea esimerkiksi ilmoituksen rekisteröintipäivää tai lahjoituksen kohdetta. Virheellisten tietojen säilyttämisvelvollisuus ei koskisi sellaisia tietoja, joilla ei voida katsoa olevan

merkitystä kenenkään oikeuksien turvaamiseksi. Virheelliseksi merkittyä tietoa saisi käyttää ainoastaan rekisteröidyn, muun asianosaisen tai rekisterinpitäjän oikeuksien turvaamisen tarkoituksessa.

12 §. *Muutoksenhaku.* Pykälässä on säännös muutoksen hakemisesta maistraatin tämän lain nojalla antamaan päätökseen. Muutosta haettaisiin hallinto-oikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Tällaisia päätöksiä olisivat esimerkiksi tietojen luovuttamista koskevat päätökset. Sen sijaan henkilötietojen korjaamista koskeva päätös tapahtuisi henkilötietolain 29 §:n perusteella, ja myös muutoksenhakumenettely perustuisi henkilötietolakiin, jonka säännösten mukaan tiedon korjaamista koskeva asia voidaan saattaa tietosuojavaltuutetun ratkaistavaksi.

13 §. *Maksut.* Pykälässä säädettäisiin, että maistraatin suoritteista peritään maksuja siten kuin valtion maksuperustelaissa (150/1992) säädetään. Pykälässä tarkoitettuja suoritteita olisivat muun muassa tietojen merkitseminen rekisteriin sekä tietojen antaminen tietopalveluna. Maistraatin julkisoikeudellisista suoritteista perittävistä maksuista säädetään sisäasiainministeriön antamalla asetuksella.

14 §. *Asetuksenantovaltuus.* Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin tarvittaessa antaa rekisteröintimenettelystä ja tietopalvelusta sellaisia yksityiskohtaisia määräyksiä, joista säätämistä lain tasolla ei olisi pidettävä välttämättömänä. Tällaisia voisivat olla esimerkiksi tarkentavat säännökset siitä, miten lain edellyttämät tiedot ilmoitetaan tai siitä, millainen on teknisen käyttöoikeuden myöntämistä koskeva lupamenettely.

15 §. *Voimaantulo.* Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan noin kolmen kuukauden kuluttua lain hyväksymisestä ja vahvistamisesta.

16 §. *Siirtymäsäännökset.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tietojen korjaamisesta siltä osin kuin on kysymys ennen 1 päivänä maaliskuuta 2003 vireille tulleen käräjäoikeuden rekisteröimän tiedon korjaamisesta. Koska käräjäoikeudet tai Oikeusrekisterikeskus eivät enää toimisi avioehtoasioiden ja lahjoitusasioiden rekisterin tietojen ylläpitäjinä, rekisteritietojen korjaamisesta vastaisivat maistraatit. Korjausten lukumäärän vähäisyydestä johtuen asiat keskitettäisiin Hä-

meenlinnan maistraattiin.

Pykälän 2 momentin mukaan ehdotettavan lain voimaantullessa voimassaolevat luvat saada rekisterien tietoja teknisen käyttöyhteyden avulla olisivat voimassa yhden vuoden lain voimaantulosta. Luvat tulisi tarkistaa, vaikka luvan edellytykset eivät ehdotuksessa laissa poikkeaisi voimassa olevasta laista. Koska useat luvat on kuitenkin myönnetty jo ennen kuin avioliittolakiin ja lahjanlupauslakiin otettiin tietojen luovuttamista koskevat säännökset, on tarkoituksenmukaista, että lupien voimassaolon edellytykset selvitetäisiin.

Avioehtoasioiden ja lahjoitusasioiden rekisteröintitehtävät ovat siirtyneet kärjäoikeuksilta maistraateille 1 päivästä maaliskuuta 2003 lukien. Koska nyt esitettävä laki koskisi vain maistraatteja ja niiden henkilörekistereitä, olisi siirtymäsäännöksiin tarpeen ottaa säännös siitä, että lailla olisi tarkoitus muuttaa tietojen luovuttamisen edellytyksiä myös niiden asiakirjojen osalta, jotka ovat aieman lain aikana kertyneet kärjäoikeuksien arkistoihin. Näin ollen kärjäoikeuksien tulisi noudattaa tämän lain 3 §:n 2 momenttia luovuttaessaan tietoja avioehtoasioihin ja lahjoitusasioihin liittyvistä asiakirjoista.

Pykälän 4 momentin mukaan asioihin, jotka olisivat vireillä tämän lain voimaan tullessa, sovellettaisiin vireilletulohetkellä voimassa olleita säännöksiä.

1.2. Avioliittolaki

16 a §. Avioliiton esteiden tutkinta ja siviilivihkiminen sekä niihin liittyvät todistukset ovat voimassa olevan avioliittoasetuksen 16 §:n mukaan maksuttomia. Tämä säännös siirrettäisiin asetuksesta lakiin.

Samalla säädettäisiin, että siviilivihkiminen voisi kuitenkin olla maksullinen silloin, kun vihkiminen tapahtuu muulloin kuin valtion virastojen aukioloajoista annetun asetuksen (332/1994) 1 §:ssä tarkoitettuna aukioloaikana tai muualla kuin siviilivihkijän toimitiloissa. Säännös takaisi sen, että kansalaisilla olisi edelleenkin oikeus tulla vihityksi maksutta, jos vihkiminen tapahtuu viraston aukioloaikana ja virkapaikalla. Maksusta ja kustannusten korvauksesta määrättäisiin avioliittoasetuksella valtion maksuperustelaisa säädetty-

jen perusteiden mukaan.

35 §. Pykälän 4 momenttiin tehtäisiin viittaus siihen, että avio-oikeuden poistamista koskevan ilmoituksen rekisteröinti tapahtuu siten kuin laissa maistraattien eräistä henkilörekistereistä on säädetty.

43 §. Pykälässä säädettäisiin avioehtosopimuksen rekisteröinnistä. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin viittaus uuteen lakiin maistraattien eräistä henkilörekistereistä. Muilta osin 1 momentin sisältö säilyisi ennallaan.

Nykyisin voimassa olevan 2 momentin mukaan maistraatin on rekisteröitävä sille jätetty avioehtosopimus, jollei lain 44 §:n 2 momentista muuta johdu. Lainkohdan mukaan avioehtosopimus ei tule voimaan, jos sopimus on jätetty maistraattiin avioliiton purkaututtua tai sen jälkeen, kun avioeroa koskeva asia on tullut vireille. Koska näiden tietojen selvittäminen on lähes poikkeuksetta tarpeetonta, pykälästä poistettaisiin nykyisen 2 momentin edellytykset. Maistraatin ei edellytetäisi selvittävän, onko avioliitto purkautunut tai onko avioero vireillä.

Pykälän uusi 2 momentti vastaisi sisällöltään nykyistä pykälän 3 momenttia sillä erotuksella, että siinä ei enää viitattaisi lahjanlupauslain 6 §:n säädöksiin kuuluttamisesta. Tässä esityksessä ehdotetaan, että lahjakirjan kuuluttamisesta luovuttaisiin ja sitä koskevat säännökset lahjanlupauslain 6 §:stä poistettaisiin.

104 §. Pykälän 2 momenttiin tehtäisiin selvittävä viittaus siihen, että osituskirjan rekisteröinti tapahtuu siten kuin laissa maistraattien eräistä henkilörekistereistä on säädetty.

105 §. Pykälä kumottaisiin, koska siinä tarkoitetuista asioista säädettäisiin jatkossa laissa maistraattien eräistä henkilörekistereistä.

105 a §. Pykälä kumottaisiin, koska siinä tarkoitetuista asioista säädettäisiin jatkossa laissa maistraattien eräistä henkilörekistereistä.

107 §. Pykälään tehtäisiin tekninen korjaus, jolla pykälän viittaus nyt kumottavaksi esitetävään 105 §:ään poistettaisiin.

135 §. Pykälän 2 momenttiin tehtäisiin selvittävä viittaus siihen, että sopimusten rekisteröinti tapahtuisi siten kuin laissa maistraattien eräistä henkilörekistereistä on säädetty.

1.3. Laki parisuhteen rekisteröinnistä

5 a §. Parisuhteen rekisteröinnistä annetussa laissa tai asetuksessa ei ole säännöksiä parisuhteen rekisteröintiin liittyvien toimenpiteiden maksullisuudesta tai maksuttomuudesta. Ehdotuksessa esitetään, että parisuhteen rekisteröinnin esteiden tutkiminen ja parisuhteen rekisteröiminen sekä niistä annettavat todistukset olisivat maksuttomia ja maksullisia samoin perustein kuin siviilivihkimiseen liittyvät toimenpiteet. Pykälä olisi samansisältöinen kuin ehdotuksessa esitetty uusi avioliittolain 16 a §. Maksujen suuruudesta säädettäisiin parisuhteen rekisteröinnistä annetussa valtioneuvoston asetuksessa.

1.4. Lahjanlupauslaki

6 §. Pykälää muutettaisiin siten, että siinä olisi vain yksi momentti. Se vastaisi sisällöltään nykyistä 1 momenttia, mutta siihen tehtäisiin selventävä viittaus siihen, että lahjailmoituksen rekisteröinti tapahtuu siten kuin laissa maistraattien eräistä henkilörekistereistä on säädetty. Myös säännös ilmoituksen sisällöstä olisi uudessa rekisterilaissa. Lisäksi nykyisin pykälän 2 ja 3 momentissa olevista asioista säädettäisiin nyt ehdotettavassa laissa maistraattien eräistä henkilörekistereistä. Nykyisessä 3 momentissa säädetystä lahjakirjan kuuluttamisesta luovuttaisiin kokonaan.

6 a §. Pykälä kumottaisiin, koska siinä tarkoitetuista asioista säädettäisiin jatkossa laissa maistraattien eräistä henkilörekistereistä.

1.5. Laki holhoustoimesta

64 §. Pykälään lisättäisiin uusi 5 momentti, jossa säädettäisiin tietojen luovuttamisesta. Voimassa olevasta 2 momentista siirrettäisiin tietojen luovuttamista koskeva kohta 5 momenttiin. Holhousasioiden rekisterin tietopalvelu laajenisi siten, että nykyisten tietojenluovutustapojen lisäksi tietoja olisi mahdollista saada myös teknisen käyttöyhteyden avulla. Ehdotetun 5 momentin mukaan Väestörekisterikeskus antaisi luvan saada rekisterin tietoja teknisen käyttöyhteyden avulla valtion tai kunnan viranomaiselle tai sellaiselle elinkeinonharjoittajalle, joka toiminnas-

saan jatkuvasti tarvitsee rekisterin tietoja. Edellytyksenä olisi lisäksi, että tiedon pyytäjällä olisi hyväksyttävä syy tietojen saannille ja että tietojen asianmukaisesta suojauksesta esitetään selvitys.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Ehdotetun maistraattien eräistä henkilörekistereistä annettavan lain 2 §:n 2 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin siitä, mikä viranomainen toimisi rekisterien teknisestä toimivuudesta vastaavana viranomaisena. Lain 3 §:n 3 momentin nojalla sisäasiainministeriön päätöksellä nimettäisiin, mikä maistraatti voisi antaa luvan saada tietoja rekisteristä teknisen käyttöyhteyden avulla. Lisäksi lain 14 §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin tarvittaessa antaa tarkempia säännöksiä rekisteröintimenettelystä ja tietopalvelussa noudatettavasta menettelystä.

Ehdotetun avioliittolain muuttamisesta annetun lain 16 a §:n mukaan siviilivihkimisestä voitaisiin periä maksu ja korvaus, jos vihkiäjä ja kihlakumppanit ovat sopineet, että vihkiminen toimitetaan muulloin kuin valtion virastojen aukioloajoista annetun asetuksen 1 §:ssä tarkoitettuna aukioloaikana tai muulla kuin vihkiäjän toimitiloissa. Maksun ja korvauksen suuruudesta säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Ehdotuksessa parisuhteen rekisteröinnistä annetun lain muuttamisesta ehdotetaan vastaavien asioiden säätämistä lain 5 a §:ssä siten, että maksusta ja korvauksesta säädettäisiin parisuhteen rekisteröinnistä annetussa valtioneuvoston asetuksessa.

Asetusluonnokset ovat tämän esityksen liitteinä. Avioliittoasetusta koskevassa luonnoksessa on esitetty vihkimisestä tai parisuhteen rekisteröimisestä perittäväksi maksuksi 200 euroa. Määrä on tarkoitettu kuvaamaan sitä kokoluokkaa, mikä valtiolle perittävä maksu voisi olla, jotta se olisi asiakkaille kohtuullinen, mutta toisaalta kattaisi ne kulut, jotka vihkiäjälle ja parisuhteen rekisteröijälle maksettavasta palkkioista aiheutuisi.

3. Voimaantulo

Ehdotetut lait ja niihin liittyvät valtioneu-

voston asetukset on tarkoitettu tulemaan voimaan samanaikaisesti noin kolmen kuukauden kuluttua lakien hyväksymisestä ja vahvistamisesta.

4. Säättämisjärjestys

Perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädetään, että jokaisen yksityiselämä on turvattu ja että henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Eduskunnan perustuslakivaliokunta on pitänyt perusoikeussäännösten kannalta tärkeinä laintasoisina sääntelyn kohteina ainakin rekisteröinnin tavoitetta, rekisteroitävien henkilötietojen sisältöä, niiden sallittuja käyttötarkoituksia, tietojen luovutettavuutta, tietojen säilytysaikaa sekä rekisteröidyn oikeusturvaa. Lisäksi se on pitänyt tärkeänä, että laissa säädetään näistä riittävän kattavasti ja yksityiskohtaisesti. Valiokunta on todennut lisäksi, että lailla säättämisen vaatimus ulottuu myös mahdollisuuden luovuttaa henkilötietoja teknisen käyttöyhteyden avulla.

Nyt ehdotetussa laissa maistraattien eräistä henkilörekistereistä täsmennettäisiin rekisterinpitäjää ja rekisterien käyttötarkoitusta koskevia säännöksiä sekä siirrettäisiin kaikki rekisteriin talletettavia tietoja koskevat säännökset lailla säädettäväksi. Nykyisin osa niistä on säädetty asetustasolla. Ehdotetun lain 2 §:n 1 momentissa säädettäisiin, että rekisterinpitäjinä toimisivat maistraatit ja 2 §:n 2 momentissa, että rekisterien teknisestä toimivuudesta vastaavasta viranomaisesta säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella.

Lain 3 §:ssä säädettäisiin tietojen julkisuudesta ja luovuttamisesta. Lain 3 §:n 3 mo-

mentissa olisi säännös mahdollisuudesta luovuttaa tietoja teknisen käyttöyhteyden avulla ja siitä, millä edellytyksellä lupa saada tietoja teknisen käyttöyhteyden avulla voidaan antaa. Saman lainkohdan mukaan sisäasiainministeriön päätöksellä nimettävä maistraatti voisi antaa luvan tietojen luovutukseen.

Lain 4 ja 7 §:ssä säädettäisiin rekisterien käyttötarkoituksesta sekä 5 ja 8 §:ssä rekisteriin talletettavista tiedoista. Lain 11 §:ssä säädettäisiin tietojen säilyttämisestä.

Perustuslain 81 §:n 2 momentin mukaan valtion viranomaisten virkatoimien, palvelujen ja muun toiminnan maksullisuuden perusteista ja maksujen suuruuden yleisistä perusteista tulee säätää lailla. Ehdotetussa avioliittolain 16 a §:ssä säädettäisiin, että avioliiton esteiden tutkimisesta ja vihkimisestä eikä niistä annettavista todistuksista perittäisi maksuja. Vihkimisestä voitaisiin kuitenkin periä maksu ja korvaus, jos vihkijä ja kihlakumppanit ovat sopineet, että vihkiminen toimitetaan muulloin kuin viraston aukioloaikana tai muualla kuin vihkijän virkapaikalla. Maksujen suuruudesta säädettäisiin ehdotetun pykälän mukaan valtioneuvoston asetuksella valtion maksuperustelaisissa säädettyjen perusteiden mukaan. Rekisteröityjä parisuhteita koskeva vastaava säännös lisättäisiin rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain 5 a §:ään.

Edellä esitetyn perusteella on katsottava, että ehdotetut lait voidaan säätää tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**maistraattien eräistä henkilörekistereistä**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan tässä laissa mainittuihin maistraattien automaattisen tietojenkäsittelyn avulla pitämiin valtakunnallisiin henkilörekistereihin.

Jollei tässä laissa toisin säädetä, rekisteritietojen ja niihin liittyvien asiakirjojen salassapitoon ja luovuttamiseen sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999) ja muuhun henkilötietojen käsittelyyn henkilötietolakia (523/1999).

2 §

Viranomaiset

Tässä laissa tarkoitettuja rekistereitä pitävät maistraatit yhdessä. Kukin maistraatti vastaa rekisteriin tallettamistaan tiedoista.

Rekisterien teknisestä toimivuudesta vastaavasta viranomaisesta säädetään valtioneuvoston asetuksella. Rekisterien teknisestä toimivuudesta vastaavaan viranomaiseen sovelletaan soveltuvin osin, mitä henkilötietolain 32 §:ssä säädetään rekisterinpitäjistä

3 §

Tietojen julkisuus ja luovuttaminen

Rekisterien tiedot ovat julkisia. Rekisterin tietojen luovuttamiseen sovelletaan, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 16 §:ssä säädetään. Jokaisella on kuitenkin oikeus saada tiettyä henkilöä koskevat rekisteriin merkityt tiedot kopiona tai tulosteena.

Sille, joka tarvitsee tietoja rekisteröintiin liittyvistä asiakirjoista etujensa, oikeuksiensa tai velvollisuuksiensa toteuttamiseksi, voidaan luovuttaa tietoja sen estämättä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään tietojen salassapidosta ja tietojen saantia koskevista rajoituksista

Sisäasiainministeriön päätöksellä nimettävä maistraatti voi antaa luvan saada rekisterien tietoja teknisen käyttöyhteyden välityksellä sellaiselle valtion tai kunnan viranomaiselle, yhteisölle tai elinkeinonharjoittajalle, joka toiminnassaan jatkuvasti tarvitsee rekisterin tietoja hyväksyttävää tarkoitusta varten. Ennen luvan myöntämistä hakijan on esitettävä selvitys siitä, että tietojen suojauksesta huolehditaan asianmukaisesti. Rekistereihin talletettuja tietoja käsiteltäessä on noudatettava, mitä henkilötietolaisissa säädetään.

Henkilötunnuksen saa antaa nähtäväksi tai luovuttaa vain sille, jolla on tai voi olla se henkilötietolain tai muun lain nojalla hallussaan. Rekisteristä luovutettavaan asiakirjaan,

joka on tarpeen henkilön oikeuksien ja velvollisuuksien toteuttamiseksi, voidaan henkilötunnus kuitenkin merkitä henkilön yksilöimiseksi.

2 luku

Avioehtoasioiden rekisteri

4 §

Avioehtoasioiden rekisterin käyttötarkoitus

Avioehtoasioiden rekisteriin talletetaan tietoja seuraavista avioliittolaissa (234/1929) tarkoitetuista asiakirjoista:

- 1) 35 §:n 4 momentissa tarkoitettu ilmoitus avio-oikeuden poistamisesta;
- 2) 43 §:n 1 momentissa tarkoitettu avioehtosopimus;
- 3) 104 §:n 2 momentissa tarkoitettu osituskirja; sekä
- 4) 135 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettut sopimukset.

Rekisteriä pidetään 1 momentissa tarkoitettujen asiakirjojen rekisteröitäväksi jättämiseen tai rekisteröintiin liittyvien oikeusvaikutusten voimaan saattamiseksi sekä tietojen saattamiseksi julkisiksi.

5 §

Avioehtoasioiden rekisteriin talletettavat tiedot

Rekisteriin talletetaan:

- 1) puolisojen nimet ja henkilötunnukset tai henkilötunnuksen puuttuessa syntymäaika;
- 2) puolisojen kotikunnat tai asuinvaltiot;
- 3) avioliiton solmimispäivä;
- 4) asiakirjan laji ja päiväys;
- 5) ilmoituksen vastaanottamispäivä; sekä
- 6) maistraatin nimi, asiakirjan rekisteröintipäivä ja asian tunnistetiedot.

Lisäksi rekisteriin talletetaan väestötietojärjestelmästä saatavat tiedot avioliiton purkautumispäivästä ja purkautumisen perusteesta sekä puolison nimen muutoksesta.

6 §

Avioehtoasian rekisteröinnin edellytykset

Ilmoitus asiakirjan rekisteröimiseksi on tehtävä maistraatille kirjallisesti. Ilmoituksen voi tehdä puoliso tai kihlakumppani. Osituskirjan osalta ilmoituksen voivat tehdä myös perilliset. Ilmoituksen liitteenä on oltava ilmoituksessa tarkoitettu asiakirja alkuperäisenä, jos kysymys on rekisteröitävästä asiakirjasta.

3 luku

Lahjoitusasioiden rekisteri

7 §

Lahjoitusasioiden rekisterin käyttötarkoitus

Lahjoitusasioiden rekisteriin talletetaan tietoja lahjanlupauslain (625/1947) 6 §:ssä tarkoitetuista irtaimen omaisuuden lahjoituksia koskevista ilmoituksista.

Rekisteriä pidetään 1 momentissa tarkoitettujen ilmoitusten rekisteröitäväksi jättämiseen liittyvien oikeusvaikutusten voimaan saattamiseksi sekä tietojen saattamiseksi julkisiksi.

8 §

Lahjoitusasioiden rekisteriin talletettavat tiedot

Rekisteriin talletetaan:

- 1) lahjanantajan nimi ja henkilötunnus tai sen puuttuessa syntymäaika;
- 2) lahjansaajan nimi ja henkilötunnus tai sen puuttuessa syntymäaika;
- 3) lahjanantajan kotikunta tai asuinvaltio;
- 4) lahjan kohde;
- 5) lahjan antamisen ajankohta;
- 6) ilmoituksen vastaanottamispäivä; sekä
- 7) maistraatin nimi, ilmoituksen rekisteröintipäivä ja asian tunnistetiedot.

Lisäksi rekisteriin talletetaan väestötietojärjestelmästä saatavat tiedot lahjanantajan ja lahjansaajan nimen muutoksista.

9 §

Lahjoitusasian rekisteröinnin edellytykset

Lahjoitusta koskevan ilmoituksen voi tehdä lahjanantaja tai lahjansaaja ilmoittamalla siitä kirjallisesti maistraatille. Ilmoituksessa on mainittava 8 §:n 1 momentin 1—5 kohdassa tarkoitetut tiedot.

4 luku

Erinäiset säännökset

10 §

Maistraatin oikeus tietojen saantiin

Sen estämättä, mitä tietojen salassapidosta säädetään, maistraatilla on oikeus saada rekisterin tietojen tarkistamista ja päivittämistä varten väestötietojärjestelmästä tiedot henkilön nimestä, nimen muutoksesta, henkilötunnuksesta, kotikunnasta, asuinvaltiosta sekä avioliiton solmimisesta ja purkautumisesta.

11 §

Tietojen säilyttäminen rekistereissä

Rekistereihin merkityt tiedot voidaan säilyttää pysyvästi.

Jos rekisteröidyn, muun asianosaisen tai rekisterinpitäjän oikeuksien turvaamiseksi on tarpeen, virheelliseksi todettu tieto on merkittävä virheelliseksi ja säilytettävä. Tällaista tietoa saa käyttää ainoastaan rekisteröidyn, muun asianosaisen tai rekisterinpitäjän oikeuksien turvaamisen tarkoituksessa.

12 §

Muutoksenhaku

Maistraatin tämän lain nojalla antamaan päätökseen haetaan muutosta hallinto-oikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa

(586/1996) säädetään.

13 §

Maksut

Maistraatin suoritteista peritään maksut valtion maksuperustelaisissa (150/1992) säädettyjen perusteiden mukaan.

14 §

Asetuksenantovaltuus

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä rekisteröintimenettelystä ja tietopalvelussa noudatettavasta menettelystä.

15 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200.

16 §

Siirtymäsäännökset

Ennen 1 päivänä maaliskuuta 2003 vireille tulleen käräjäoikeuden rekisteröimän tiedon korjaamista koskevan asian käsittelee Hämeenlinnan maistraatti.

Ennen tämän lain voimaantuloa myönnetty luvat saada rekisterin tietoja teknisen käytöyhteyden avulla ovat voimassa yhden vuoden tämän lain voimaantulosta.

Tämän lain säännöksiä asiakirjojen luovuttamista koskevista edellytyksistä sovelletaan myös niihin avioehtoasioiden ja lahjoitusasioiden rekisteröintiin liittyviin asiakirjoihin, jotka on vastaanottanut käräjäoikeus.

Tämän lain voimaan tullessa vireillä oleviin asioihin sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

2.

Laki

avioliittolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 13 päivänä kesäkuuta 1929 annetun avioliittolain (234/1929) 105 ja 105 a § sellaisina kuin ne ovat laissa 929/2002,
muutetaan 35 §:n 4 momentti, 43 §, 104 §:n 2 momentti, 107 § sekä 135 §:n 2 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 35 §:n 4 momentti, 43 § ja 104 §:n 2 momentti mainitussa laissa 929/2002, 107 § laissa 411/1987 sekä 135 §:n 2 momentti laissa 1226/2001, sekä
lisätään lakiin uusi 16 a § seuraavasti:

16 a §

Valtion viranomaisen toimittamasta avioliiton esteiden tutkinnasta ja vihkimisestä sekä niihin liittyvistä todistuksista ei peritä maksuja. Siviilivihkimisen toimittamisesta voidaan kuitenkin periä maksu ja korvaus, jos vihkijä ja kihlakumppanit ovat sopineet, että vihkiminen toimitetaan muulloin kuin valtion virastojen aukiolosta annetun asetuksen (332/1994) 1 §:ssä tarkoitettuna aukioloaikana tai muualla kuin vihkijän toimitiloissa. Maksun ja korvauksen suuruudesta säädetään valtioneuvoston asetuksella valtion maksuprustelaisissa (150/1992) säädettyjen perusteiden mukaan.

35 §

Jos puolison omaisuus on luovutettu konkurssiin, toinen puoliso voi poistaa kummankin puolison avio-oikeuden ilmoittamalla siitä maistraatille vuoden kuluessa konkurssin alkamisesta siten kuin maistraattien eräistä henkilörekistereistä annetussa laissa (/) säädetään.

43 §

Avioehtosopimus on jätettävä maistraattiin rekisteröitäväksi siten kuin maistraattien eräistä henkilörekistereistä annetussa laissa säädetään.

Avioehtosopimuksessa ilmoitettuun irtaimen omaisuuden lahjoitukseen sovelletaan lisäksi, mitä lahjanlupauslain (625/1947) 6 §:ssä tarkoitettujen lahjoitusten rekisteröimi-

sestä erikseen säädetään.

104 §

Jotta 1 momentissa tarkoitettussa osituksessa omaisuutta saanut puoliso tai tämän perilliset voisivat saada suojaa toisen puolison velkojien takaisinsaantivaatimuksilta konkurssissa ja ulosotossa, osituskirja on jätettävä maistraattiin rekisteröitäväksi siten kuin maistraattien eräistä henkilörekistereistä annetussa laissa säädetään.

107 §

Jos kummallakaan puolisoista ei ole avio-oikeutta toistensa omaisuuteen, on omaisuuden erottelussa soveltuvin osin noudatettava, mitä 89, 98, 101, 102, 103 b, 104 ja 106 §:ssä säädetään.

135 §

Sopimukseen, jolla puoliset ovat määränneet vieraan valtion lain sovellettavaksi avioliiton varallisuussuhteisiin, ei voida vedota puolison velkojaa vastaan, jos puolisoilla on Suomessa asuin- tai kotipaikka, ellei sopimusta ole jätetty maistraattiin rekisteröitäväksi siten kuin maistraattien eräistä henkilörekistereistä annetussa laissa säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200.

Tämän lain voimaan tullessa maistraatissa nöksä.
vireillä oleviin asioihin sovelletaan tämän
lain voimaan tullessa voimassa olleita sään-

3.

Laki

rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään rekisteröidystä parisuhteesta 9 päivänä marraskuuta 2001 annettuun lakiin (950/2001) uusi 5 a § seuraavasti:

5 a §

Parisuhteen rekisteröinnin esteiden tutkimisesta ja parisuhteen rekisteröinnistä sekä niihin liittyvistä todistuksista ei peritä maksuja. Parisuhteen rekisteröinnistä voidaan kuitenkin periä maksu ja korvaus, jos parisuhteen osapuolet ja rekisteriviranomainen ovat sopineet, että 5 §:ssä tarkoitettu rekisteröinti suoritetaan muulloin kuin valtion virastojen aukiolosta annetun asetuksen

(332/1994) 1 §:ssä tarkoitettuna aukioloaikana tai muualla kuin rekisteriviranomaisen toimitiloissa. Maksun ja korvauksen suuruudesta säädetään valtioneuvoston asetuksella valtion maksuperustelaisissa (150/1992) säädettyjen perusteiden mukaan.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 200.

4.

Laki**lahjanlupauslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 31 päivänä heinäkuuta 1947 annetun lahjanlupauslain (625/1947) 6 a §, sellaisena
 kuin se on laissa 928/2002, sekä
muutetaan 6 §, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 928/2002, seuraavasti:

6 §

Jos joku lahjoittaa irtainta omaisuutta puolisolleen, suoraan etenevässä tai takenevassa polvessa olevalle sukulaiselleen tai tämän puolisolle taikka sellaiselle muulle erityisen läheiselle henkilölle, jonka kanssa hän asuu yhteisessä taloudessa, on lahjoituksesta ilmoitettava maistraatille siten kuin maistraattien eräistä henkilörekistereistä annetussa laissa (/) säädetään, jotta lahjansaaja voisi saada suojaa lahjan antajan velkojien takaisinsaantivaatimuksilta konkurssissa ja ulosotossa. Edellä sanottu ei kuitenkaan koske sellaisia tavanmukaisia lahjoja, jotka eivät ole epäsuhteessa antajan taloudelliseen ase-

maan.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 200.

Tämän lain voimaan tullessa maistraatissa vireillä oleviin asioihin sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Tällä lailla kumotaan lahjoitusten rekisteröimisestä ja kuuluttamisesta 26 huhtikuuta 1991 annettu asetus (769/1991) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

5.

Laki**holhoustoimesta annetun lain 64 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan holhoustoimesta 1 päivänä huhtikuuta 1999 annetun lain (442/1999) 64 §:n 2 momentti ja
lisätään 64 §:ään uusi 5 momentti seuraavasti:

64 §

Holhousviranomainen vastaa rekisterin tietojen päivittämisestä valvonnassaan olevien edunvalvojen toimien osalta. Vaatimus rekisterissä olevan tiedon korjaamisesta esitetään sille holhousviranomaiselle, joka valvoo kysymyksessä olevaa edunvalvojan tehtävää.

Holhousviranomainen päättää tietojen luovuttamisesta rekisteristä. Väestörekisterikeskus kuitenkin antaa luvan saada rekisterin tietoja teknisen käyttöyhteyden välityksellä

sellaiselle valtion tai kunnan viranomaiselle, yhteisölle tai elinkeinonharjoittajalle, joka toiminnassaan jatkuvasti tarvitsee rekisterin tietoja hyväksyttävää tarkoitusta varten. Ennen luvan myöntämistä hakijan on esitettävä selvitys siitä, että tietojen suojauksesta huolehditaan asianmukaisesti. Rekisteriin tallettuvia tietoja käsiteltäessä on noudatettava, mitä henkilötietolaissa (523/1999) säädetään.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 2004.

Helsingissä 16 päivänä kesäkuuta 2004

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Oikeusministeri *Johannes Koskinen*

2.

Laki**avioliittolain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 13 päivänä kesäkuuta 1929 annetun avioliittolain (234/1929) 105 ja 105 a § sellaisina kuin ne ovat laissa 929/2002,
muutetaan 35 §:n 4 momentti, 43 §, 104 §:n 2 momentti, 107 § sekä 135 §:n 2 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 35 §:n 4 momentti, 43 § ja 104 §:n 2 momentti mainitussa laissa 929/2002, 107 § laissa 411/1987 sekä 135 §:n 2 momentti laissa 1226/2001, sekä
lisätään lakiin uusi 16 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

16 a §

Valtion viranomaisen toimittamasta avioliiton esteiden tutkinnasta ja vihkimisestä sekä niihin liittyvistä todistuksista ei peritä maksuja. Siviilivihkimisen toimittamisesta voidaan kuitenkin periä maksu ja korvaus, jos vihkijä ja kihlakumppanit ovat sopineet, että vihkiminen toimitetaan muulloin kuin valtion virastojen aukiolosta annetun asetuksen (332/1994) 1 §:ssä tarkoitettuna aukioloaikana tai muualla kuin vihkijän toimitiloissa. Maksun ja korvauksen suuruudesta säädetään valtioneuvoston asetuksella valtioon maksuperustelaissa (150/1992) säädettyjen perusteiden mukaan.

35 §

Jos puolison omaisuus on luovutettu konkurssiin, toinen puoliso voi poistaa kummankin puolison avio-oikeuden ilmoittamalla siitä *kirjallisesti* maistraatille vuoden kuluessa konkurssin alkamisesta. Maistraatin on rekisteröitävä ilmoitus avio-oikeuden poistamisesta.

Jos puolison omaisuus on luovutettu konkurssiin, toinen puoliso voi poistaa kummankin puolison avio-oikeuden ilmoittamalla siitä maistraatille vuoden kuluessa konkurssin alkamisesta *siten kuin maistraattien eräistä henkilörekistereistä annetussa laissa (/) säädetään.*

43 §

Avioehtosopimus on jätettävä maistraattiin rekisteröitäväksi.

43 §

Avioehtosopimus on jätettävä maistraattiin rekisteröitäväksi *siten kuin maistraattien eräistä henkilörekistereistä annetussa laissa säädetään.*

Maistraatin on rekisteröitävä avioehtosopimus, jollei 44 §:n 2 momentista muuta johdu.

Avioehtosopimuksessa ilmoitettuun irtaimen omaisuuden lahjoitukseen sovelletaan lisäksi, mitä lahjanlupauslain (625/1947) 6 §:ssä tarkoitettujen lahjoitusten rekisteröimisestä ja kuuluttamisesta erikseen säädetään.

Avioehtosopimuksessa ilmoitettuun irtaimen omaisuuden lahjoitukseen sovelletaan lisäksi, mitä lahjanlupauslain (625/1947) 6 §:ssä tarkoitettujen lahjoitusten rekisteröimisestä erikseen säädetään.

104 §

Jotta 1 momentissa tarkoitettussa osituksessa omaisuutta saanut puoliso tai tämän perilliset voisivat saada suojaa toisen puolison velkojen takaisinsaantivaatimuksilta konkurssissa ja ulosotossa, osituskirja on jätettävä maistraattiin rekisteröitäväksi.

Jotta 1 momentissa tarkoitettussa osituksessa omaisuutta saanut puoliso tai tämän perilliset voisivat saada suojaa toisen puolison velkojen takaisinsaantivaatimuksilta konkurssissa ja ulosotossa, osituskirja on jätettävä maistraattiin rekisteröitäväksi *siten kuin maistraattien eräistä henkilörekistereistä annetussa laissa säädetään.*

105 §

Maistraatin on lähetettävä oikeusrekisterikeskukselle ilmoitus tämän lain nojalla rekisteröimistään asiakirjoista.

105 §
(kumotaan)

105 a §

Oikeusrekisterikeskus pitää avioehtoasioiden rekisteriä, johon talletetaan maistraatin lähettämästä ilmoituksesta saatavat tiedot sekä tieto ilmoituksen vastaanottamispäivästä ja maistraatista. Rekisteriin talletetaan lisäksi väestötietojärjestelmästä saatavat tiedot avioliiton purkautumisesta sekä puolison nimen muutoksesta. Rekisterin pitämisen tarkoituksena on saattaa tiedot julkisiksi. Jokaisella on oikeus saada todistus rekisterissä olevista tiedoista. Oikeusrekisterikeskus voi antaa luvan saada rekisterin tietoja teknisen käyttöyhteyden välityksellä sellaiselle valtion tai kunnan viranomaiselle, yhteisölle tai elinkeinonharjoittajalle, joka toiminnassaan jatkuvasti tarvitsee rekisterin tietoja hyväksyttävää tarkoitusta varten. Rekisteriin talletettuja tietoja käsiteltäessä on noudatettava, mitä henkilötietolaisa (523/1999) säädetään.

105 a §
(kumotaan)

107 §

Jos kummallakaan puolisoilla ei ole avio-oikeutta toistensa omaisuuteen, on omaisuuden erottelussa soveltuvilta osin noudatettava, mitä 89, 98, 101, 102, 103 b, 104, 105 ja 106 §:ssä säädetään.

107 §

Jos kummallakaan puolisoista ei ole avio-oikeutta toistensa omaisuuteen, on omaisuuden erottelussa soveltuvilta osin noudatettava, mitä 89, 98, 101, 102, 103 b, 104 ja 106 §:ssä säädetään.

135 §

Sopimukseen, jolla puoliset ovat määränneet vieraan valtion lain sovellettavaksi avioliiton varallisuussuhteisiin, ei voida vedota puolison velkojaa vastaan, jos puolisoilla on Suomessa asuin- tai kotipaikka, ellei sopimusta ole jätetty rekisteröitäväksi siten kuin 43 §:ssä säädetään.

Sopimukseen, jolla puoliset ovat määränneet vieraan valtion lain sovellettavaksi avioliiton varallisuussuhteisiin, ei voida vedota puolison velkojaa vastaan, jos puolisoilla on Suomessa asuin- tai kotipaikka, ellei sopimusta ole jätetty maistraattiin rekisteröitäväksi siten kuin *maistraattien eräistä henkilörekistereistä annetussa laissa säädetään*.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 200.

Tämän lain voimaan tullessa maistraatissa vireillä oleviin asioihin sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

4.

Laki**lahjanlupauslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 31 päivänä heinäkuuta 1947 annetun lahjanlupauslain (625/1947) 6 a §, sellaisena
 kuin se on laissa 928/2002, sekä
muutetaan 6 §, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 928/2002, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

6 §

Jos joku lahjoittaa irtainta omaisuutta puolisolleen, suoraan etenevässä tai takenevassa polvessa olevalle sukulaiselleen tai tämän puolisolle taikka sellaiselle muulle erityisen läheiselle henkilölle, jonka kanssa hän asuu yhteisessä taloudessa, on lahjoituksesta ilmoitettava *kirjallisesti* maistraatille, jotta lahjansaaja voisi saada suojaa lahjan antajan velkojien takaisinsaantivaatimuksilta konkurssissa ja ulosotossa. *Ilmoituksesta tulee käydä ilmi lahjanantaja ja -saaja, lahjan kohde sekä antamisajankohta.* Edellä sanottu ei kuitenkaan koske sellaisia tavanmukaisia lahjoja, jotka eivät ole epäsuhteessa antajan taloudelliseen asemaan.

Maistraatin on viivytyksettä lähetettävä lahjoituksista tehdyt ilmoitukset oikeusrekisterikeskukselle, joka tallettaa rekisteriin ilmoituksessa 1 momentin nojalla yksilöivät tiedot sekä tiedon ilmoituksen vastaanottamispäivästä ja maistraatista.

Oikeusrekisterikeskus julkaisee rekisteröidystä lahjoituksesta kuulutuksen. Tarkempia säännöksiä kuuluttamisessa noudatettavasta menettelystä annetaan valtioneuvoston asetuksella.

6 a §

Edellä 6 §:ssä tarkoitetun rekisterin pitämisen tarkoituksena on saattaa läheisten välisiä lahjoituksia koskevat tiedot julkisiksi.

Oikeusrekisterikeskus voi antaa luvan saada rekisterin tietoja teknisen käyttöyhteyden välityksellä sellaiselle valtion tai kunnan viranomaiselle, yhteisölle tai elin-

Ehdotus

6 §

Jos joku lahjoittaa irtainta omaisuutta puolisolleen, suoraan etenevässä tai takenevassa polvessa olevalle sukulaiselleen tai tämän puolisolle taikka sellaiselle muulle erityisen läheiselle henkilölle, jonka kanssa hän asuu yhteisessä taloudessa, on lahjoituksesta ilmoitettava maistraatille *siten kuin maistraattien eräistä henkilörekistereistä annetussa laissa (/) säädetään*, jotta lahjansaaja voisi saada suojaa lahjan antajan velkojien takaisinsaantivaatimuksilta konkurssissa ja ulosotossa. Edellä sanottu ei kuitenkaan koske sellaisia tavanmukaisia lahjoja, jotka eivät ole epäsuhteessa antajan taloudelliseen asemaan.

6 a §

(kumotaan)

keinoharjoittajalle, joka toiminnassaan jatkuvasti tarvitsee rekisterin tietoja hyväksyttävää tarkoitusta varten. Rekisteriin tallettuvia tietoja käsiteltäessä on noudatettava, mitä henkilötietolaissa (523/1999) säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 200.

Tämän lain voimaan tullessa maistraatis-
sa vireillä oleviin asioihin sovelletaan tä-
män lain voimaan tullessa voimassa olleita
säännöksiä.

Tällä lailla kumotaan lahjoitusten rekiste-
röimisestä ja kuuluttamisesta 26 huhtikuuta
1991 annettu asetus (769/1991) siihen myö-
hemmin tehtyine muutoksineen.

5.

Laki**holhoustoimesta annetun lain 64 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan holhoustoimesta 1 päivänä huhtikuuta 1999 annetun lain (442/1999) 64 §:n 2 momentti ja
lisätään 64 §:ään uusi 5 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

64 §

 Holhousviranomainen vastaa rekisterin tietojen päivittämisestä valvonnassaan olevien edunvalvojien toimien osalta. *Holhousviranomainen päättää tietojen luovuttamisesta rekisteristä.* Vaatimus rekisterissä olevan tiedon korjaamisesta esitetään sille holhousviranomaiselle, joka valvoo kysymyksessä olevaa edunvalvojan tehtävää.

 Holhousviranomainen vastaa rekisterin tietojen päivittämisestä valvonnassaan olevien edunvalvojien toimien osalta. Vaatimus rekisterissä olevan tiedon korjaamisesta esitetään sille holhousviranomaiselle, joka valvoo kysymyksessä olevaa edunvalvojan tehtävää.

Holhousviranomainen päättää tietojen luovuttamisesta rekisteristä. Väestörekisterikeskus kuitenkin antaa luvan saada rekisterin tietoja teknisen käyttöyhteyden välityksellä sellaiselle valtion tai kunnan viranomaiselle, yhteisölle tai elinkeinonharjoittajalle, joka toiminnassaan jatkuvasti tarvitsee rekisterin tietoja hyväksyttävää tarkoitusta varten. Ennen luvan myöntämistä hakijan on esitettävä selvitys siitä, että tietojen suojauksesta huolehditaan asianmukaisesti. Rekisteriin talletettuja tietoja käsiteltäessä on noudatettava, mitä henkilötietolaissa (523/1999) säädetään.

 Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200.

Valtioneuvoston asetus

maistraattien eräistä henkilörekistereistä

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti, joka on tehty sisäasiainministeriön esittelystä, säädetään maistraattien eräistä henkilörekistereistä päivänä _____ kuuta 200 annettun lain (/200) 2 §:n 2 momentin nojalla:

1 §
Maistraattien eräistä henkilörekistereistä annettun lain (/) 2 §:n 2 momentissa tarkoitettu rekisterien teknisestä toimivuudesta vastaava viranomainen on Itä-Suomen lääninhallitus.

2 §
Tämä asetus tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 200.
Tämän asetuksen täytäntöönpanoa varten tarpeellisiin toimenpiteisiin voidaan ryhtyä jo ennen asetuksen voimaantuloa.

Valtioneuvoston asetus

avioliittoasetuksen muuttamisesta

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti, joka on tehty oikeusministeriön esittelystä, *kumotaan* 6 päivänä marraskuuta 1987 annettun avioliittoasetuksen (820/1987) 14 ja 15 §, sellaisina kuin ne ovat asetuksessa 147/2003, ja *muutetaan* 16 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on asetuksessa 134/1997, seuraavasti:

16 §
Siviilivihkimisestä peritään valtiolle maksuna 200 euroa, jos vihkiminen toimitetaan vihkijän ja kihlakumppaneiden sopimuksin muulloin kuin valtion virastojen aukiolosta annetun asetuksen (332/1994) 1 §:ssä tarkoitettuna aukioloaikana. Jos vihkiminen toimitetaan muualla kuin vihkijän toimitiloissa, valtiolle peritään korvaus matkakustannuk-

sista _____
Tämä asetus tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 200.
Tämän asetuksen täytäntöönpanoa varten tarpeellisiin toimenpiteisiin voidaan ryhtyä jo ennen asetuksen voimaantuloa

Valtioneuvoston asetus

parisuhteen rekisteröinnistä annetun asetuksen 6 §:n muuttamisesta

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti, joka on tehty oikeusministeriön esittelystä, *muutetaan* parisuhteen rekisteröinnistä 21 päivänä helmikuuta 2002 annetun asetuksen (2002/141) 6 § seuraavasti:

6 §

Mitä avioliittoasetuksen 6 a, 8, 10 ja 11 §:ssä ja 16 §:n 1 momentissa säädetään, sovelletaan myös parisuhteen rekisteröintiin. Tämä asetus tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 200.